KURTULUŞ

sosyalist dergi

«TKP» İLERLİYOR MU?

•

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR (I)

•

CARLOTA HAREKATI
Gabriel Garcia Marquez

15

AĞUSTOS 1977

KURTULUŞ

sosyalist dergi

AYLIK DERGİ
AĞUSTOS 1977
YIL: 2 — CİLT: 3 — SAYI: 15

Sahibi : **İsmail AYÇİÇEK**/Sorumlu Yazı İşleri Müdürü : **Mustafa EKER**/Yönetim ve Yazışma adresi: İbrahim Müteferrika Sok. Fazilet Han, Kat : 4, No: 409 ULUS-ANKARA/Abone Bedeli : **Yıllık 75 TL.** dir. Yurt dışı abone bedeli iki katıdır./ Her türlü ödeme için : İsmail Ayçiçek, Posta Çeki No: 100994

İÇİNDEKİLER

Dizgi - Baskı
UFUK MATBAASI
İSTANBUL

«TKP» İlerliyor mu ?

Elimize, kapağında, «Türkiye Komünist Partisi Konferansında TKP Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın TKP merkez komitesi adına okuduğu RAPOR - KONYA 1977» yazıları bulunan bir broşür geçti. Broşür daha önce basında da yer alan haberlere göre, TKP'nin Konya'da yaptığını iddia ettiği kongredeki, İ. Bilen'in «konuşmasını» içeriyor. Türkiye basınında, bu konuya ilişkin haber, TKP Genel Sekreteri İ. Bilen'in Yunanistan Komünist Partisi MK organı «Rizospastis» gazetesi Zürih muhabirine verdiği demeçten kaynaklanarak çıktı.

Biz Konya'da böyle bir kongrenin yapıldığına inanmıyoruz.

Herşeyden önce TKP'nin Türkiye gerçeği ile bir ilgisi yoktur. Uzun yıllar Türkiye'yi Uzaktan izleyen TKP bugün «savaşım» yöntemlerini, stratejisini ve taktiklerini gözden geçirmesi gerektiği savındadır. Bugün, ülkemizde 12 Mart döneminde, faşizme karşı kanıyla, canıyla mücadele verenlere goşizm nitelemesiyle saldıran TKP, o dönemde, aynı hareketlere, radyosundan alkış tutmaktaydı. O kadar yabancıdır ki Türkiye'ye, İ. Bilen'in «konuşmasında» kullandığı sözcüklerin anlamını bilebilecek olanların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu sınır Türk Dil Kurumu dergisini ciddi bir biçimde izleyenleri pek aşmaz. «Rapor» dan örnekler sunarsak okuyu-

cuda bize hak verecektir: Varağımız, çitişmek, bağlaşıklık, saylav, ınak vs.* O kadar yabancıdır ki Türkiye'ye, yapılan konuşmada kapılandığı yerlere (tabii pek hafif olacak ama) adeta yağ çekilmektedir. Komünist partililerin eşitliği, enternasyonalizm bir yana koyulmakta, konuşma (TKP konferansında yapılmaktadır) «Yaşasın TKP! Yaşasın SBKP!» sözcükleriyle son bulmaktadır. Şüphesiz, «Leonid İliç Brejnev yoldaş» ın Leninci «barış politikasına» da değiniliyor. İ. Bilen, «Rizospastis»in, konferansın yerine ilişkin bir sorusuna verdiği cevapta, «Partimizin konferansı Anadolu'nun göbeğinde, Konya ilinde yapıldı. Bütün parti örgütleri, tüzük gereğince konferansa katıldı.» diyor. Yalan söylüyor. Türkiye'nin göbeğinde kongre yapan insan, konuşmasında şöyle laflar etmez:

«Sovyetler Birliği, **Anayurdumuzun** (abç) politik bağımsızlığı gibi, ekonomik bağımsızlığını da kazanması için en cömert, bencil çıkarcı olmayan yardımlar yaptı.»

Türkiye'de yaşayan ve konuşan bir insan anayurttan bahsetmez. Bugün ancak Türkistanları, Azerbeycanları vb. kurtarma savında olan faşistler anayurttan bahsedebilirler. Belki bir yavru vatan Kıbrıs savında olanlar böyle kelimeler kullanabilirler. Tabii ki bir de Türkiye dışındakiler böyle bir sözcük kullanırlar. İ. Bilen'i böyle bir çıkmaza götüren neden daha öncede belirttiğimiz gibi, 12 Mart'ın getirdiği yılgınlık içinde olanlara güven verebil-

---

* İ. Bilen bazı kelimelerin anlamını da bilmemektedir. Sözgelimi, hacı ağa kelimesinin hangi anlama geldiğini bilmeyen Bilen, şöyle bir cümle kullanmaktadır. «Yanına faşist Türkeşleri, **hacı ağaları**, yobazlığı savunan Erbakanları verdi.» Belli ki Bilen, hacılarla uğraşanlarla, hacı ağaları birbirine karıştırmaktadır.

mek ve kendine, sahip olmadıkları nitelikleri vererek güçlü görünmek sevdasıdır. Ama TKP lideri unutuyor ki komünistler yalana dayalı iş yapmazlar.

Kurtuluş, 6. sayısında «TKP Üzerine» başlıklı bir yazı yayınlamıştır. TKP'nin devlet, devrim, ileri demokrasi, gibi temel tezlerine eleştiriler yöneltmiştir. Şimdiye kadar o cenahtan, yönelttiğimiz eleştirilere bir cevap alamadık. (Zaten verebilecek cevabı da yoktur; goşizmden başka) Gerçi bu TKP'nin genel tavrıdır. İ. Bilen'in «rapor»unda şöyle satırlara rastlanabiliyor.

«Bu alanda partimiz, yolu üzerine çıkan likidatörlere, Maoculara, Troçkistlere, goşistlere her soydan ve her boydan sahtecilere, ajanlara, provakatörlere karşı sürekli bir savaş yürütegelmiştir, yürütüyor. **İdeolojik alanda savaş kıyasıya gidiyor.»** (abç)

İ. Bilen, belli ki küfürle, ideolojik mücadeleyi birbirine karıştırıyor.

Aynı yazımızda TKP'lilerin «ileri demokrasi»lerinin köklerinin Sovyet ideologlarında bulunduğunu belirtirken, «Leninist strateji ve taktikler» (N. Tropkin, S. Karpolenka, K. Sirinya), «Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya» (E. Wikov, A. İskenderov, L. Deliusin, L. Stepanov) gibi kitaplardan örnekler vermiştik. 6. sayımız Kasım 1976 tarihlidir. Yani 9 ay önce çıkmıştır. Bugün ÇKP revizyonizmini yeni keşfeden «Devrimci Yol» (Eski dergileri karıştırılırsa böyle bir tesbitleri olmadığı görülür) bu konuya ilişkin büyük bir «tevazuyla» ahkam kesebilmektedir.

«TKP'nin Türkiye'deki konumunun eleştirisi, ancak onun bağlı olduğu sistemin, yani SBKP'nin siyasetinde somutlaşan uluslar arası modern revizyonizmin bütünsel eleştirisiyle kavranabilir.»

(...........)

«Sorunu bu şekilde ele almayanlar, yani TKP eleştirisini modern revizyonizmin eleştirisinden ayrı tutanlar, gerçekte TKP'yi eleştirmiş olmazlar.» (D.Y. s. 5).

«D.Y.» biraz mütevazi olsa, biraz bilimle uğraşsa belki böyle hatalara düşmeyebilir. 3 - 5 sayfa yazı yazıp «bütünsel» eleştirilerle her şeyi halletmeyi, bir yana koyabilir. Fakat «D. Y.» gözünün önündekileri bir yana koyar, daha «güçlü» rakipler arar kendine* ve başlar «çarpışmaya».

«Günümüz dünyasının yorumunda iki ayrı tez vardır. Her iki tez de kapitalizmin genel bunalımından söz etmekte ve genel bunalım dönemini evrelere bölmektedir. Sovyet kaynaklı ekonomik ve politik metinleri okuyan bir çok kişi, genel bunalım teorisine ilişkin açıklamaları görünce şaşırmaktadır. Bir çok kişi Mahir Çayan arkadaşın Engels, Lenin ve Stalin'den kaynaklanarak formüle ettiği genel bunalım teorisiyle, Sovyet revizyonistlerinin genel bunalım teorisini karıştırmaktadır.» (D.Y. s. 3)

Bu alıntıya söylenecek oldukça fazla laf var.

Birincisi, M. Çayan'ın genel bunalım teorisi nasıl Engels, Lenin ve Stalinden kaynaklanıyor. Buna ilişkin hiçbir söz yok. (Çayan'ın istismarı yeterli.)

İkincisi, zaten daha önce «Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik» isimli broşürünüzün «Bunalım ve Buhran»** başlıklı kısmından oldukça irşad olmuştuk.

Üçüncüsü, lütfen desteksiz atışları bırakın artık.

---

* Bu doğal sayılmalıdır. Çünkü «D. Y.» «büyük» gruptur.

** Bunalım buhranın türkçesidir.

«D. Y.» eleştirmek için, eleştirmek hastalığı nedeniyle sadece kendine değil, devrimci harekete de zararlı olmaktadır. Bu tavır bugün, sağ reformist çizginin daha da güçlenmesini getirecektir. «D.Y.» nin «aptal düşman» pozisyonundan kurtulması gerekir. Bu hem kendine, hem de devrimci harekete daha yararlı olacaktır.

«D. Y.» revizyonizmin görüşlerini şöyle saptıyor :

«Sovyet revizyonizminin görüşüne göre, «kapitalizmin genel bunalımı» çağı veya kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı 1917 Ekim devrimiyle başlar.» (D.Y. s. 3)

«D. Y.» nin, sovyet revizyonizminin kapitalizmin genelbunalım çağını değerlendirmesini eleştirisi ilginç. Üstelik revizyonizmin eleştirilecek esas görüşlerini gözden kaçırmasını getirecek hatalara düşüyor.

«Emperyalizm çağı, kapitalizmin genel bunalım çağıdır. Genel bunalım evrelere bölünür. **Birinci evre, birinci dünya savaşına kadarki dönemdir.** (abç) Bu evrede kesinleşen çelişkiler, birinci dünya savaşıyla geçici olarak çözümlenir. Bu savaş ise, Çarlık Rusya'sından Sovyetler Birliği'nin doğmasında önemli bir rol oynar. **İkinci evre birinci dünya savaşının sonunda ikinci dünya savaşına kadar sürer.»** (abç)

Burada ya sizin bunalımınız ne zamana kadar sürecek, sorusunu sormamak elde değil. Hiç olmazsa, Stalin'in «Son Yazıları» nın ikinci baskısıyla son bulmalıydı. «Son Yazılar» da ise sorun şöyle konulmaktadır.

«Dünya kapitalist sisteminin genel bunalımı, özellikle Sovyetler Birliği'nin kapitalist sistemden ayrılması dolayısıyla, **birinci dünya savaşı süresince başlamıştır.** (abç) Bu genel bunalımın ilk aşa-

ması olmuştur. **İkinci dünya savaşı süresince, hele Avrupa ve Asya'da halk demokrasisi ülkelerinin kapitalist sistemden kopmasından sonra, genel bunalımın ikinci aşaması gelişti.** (abç) Birinci dünya savaşı döneminde birinci bunalım ve ikinci dünya savaşı döneminde ikinci bunalım, bağımsız, ayrı, birbirinden kopuk olarak değil de, dünya kapitalizminin genel bunalımının gelişmesinin aşamaları olarak görülmelidir.» (Stalin, Son Yazılar, s. 109).

Baştan da belirttiğimiz gibi M. Çayan genel bunalım teorisini, «D. Y.» un iddiasına göre, «Engels, Lenin ve Stalin'den kaynaklanarak formüle etmiştir.» Biz onu pek bilmiyoruz ama «D. Y.» saçmalamaktadır. Stalin'den kaynaklandığını iddia ettiği formüllerle, Stalin'i tarümar etmektedir. Aslında yazımız «D. Y.» u hedef almadığı için Engels ve Lenin'in bu konuyla ilintilerine değinme gereği duymuyoruz.

Herhalde revizyonistler, «D. Y.» un eleştirilerini okuyup kıs kıs gülüyorlardır. Belirtmeliyiz ki, revizyonizmin güçlenmesinin bir nedeni de, revizyonizme karşı yöneltilen eleştirilerin tutarsızlığıdır. «D. Y.» eleştiri yöneltirken, işine geldiği gibi değil, neyi nasıl eleştirmesi gerektiğini bilerek eleştirmelidir.*

«İLERİ, DEMOKRATİK DÜZEN»

Kurtuluş, uzun zamandır devlet konusunu işlemektedir. Hemen hemen bütün sapmalar, marksist devlet anlayışını çarpıtmayı kaçınılmaz kılar. Ustalara göre, devlet sınıf karşıtlıklarının ürünüdür. Ve esas olarak egemen olan sınıfın, baskısını

* Yeri geldiği için belirtelim, söz gelimi «D. Y.» un geçmişe ilişkin bir eleştirisi var mıdır? Varsa nedir?

sürdürmesinde kullandığı bir cihazdır. İnsan toplumları bu cihazın varlığına gerek duymadan da hayatlarını sürdürdükleri bir dönem olmuştur ve yine gelecekte böyle bir düzen kaçınılmazdır. Egemen sınıfların, egemenliklerini sürdürmelerini sağlıyan, her türlü araç devletin özünü meydana getirir. Devlet tiplerinin değişmesinin nedeni, sömürü biçimlerinin değişmesidir. Sömürü biçimindeki değişiklik feodal devletin, kapitalist devlete dönüşmesini getirmiştir. Köleci devlet, feodal devlet, kapitalist devlet var olan düzeni korumakla mükellef cihazlardır. Sosyalist devlet ise, devleti var eden temelleri yok ederek, kendisini yok etmeyi amaçlayan bir cihazdır.

Ve ;

«Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinden ötekine devrim yoluyla geçiş dönemi yer alır. Buna bir siyasal geçiş dönemi tekabül eder ki, burada, devlet, **proletaryanın devrimci diktatörlüğünden** başka bir şey olamaz.» (Gotha ve Erfurt Programının Eleştirisi, Karl Marx s. 41).

Bugün artık «Halkın Devleti»* aşamasını yaratan SBKP'nin, Avrupadaki komünist partilerinin «yaratıcılıklarına» eleştiri yöneltmeye hakkı yoktur. Bu işin temellerini kendi atmıştır. Yeni Sovyet anayasasına göre :

«Başlıca gücün işçi sınıfı olduğu Sovyet toplumunun sosyo - politik birliği oluştu. Sovyet Devleti proletarya diktatoryası görevlerini gerçekleştirerek genel halk devletine dönüştü.»

Ve yine anayasanın bir başka maddesine göre :

«SBKP halk içindir ve halka hizmet eder.»

*** Bu «eser» bugünkü Sovyet yöneticilerinin değil, büyük bir tantanayla alaşağı edilen Kruşçev'indir.**

Merak ediyoruz, acaba, SBKP daha önce, halk için değil miydi? Halkın çıkarlarının sözcüsü değil miydi? Ve halka hizmet etmez miydi? Zaten bugün burjuvaların iddiası da bu değil midir? Bu tür değişiklikler burjuvazinin iddialarını geri almasını getirmeyecektir. Bu olmayacağı gibi, adeta onların iddialarına haklılık zandırılmaktadır.

Görüldüğü gibi, Marx'a göre kapitalist toplumdan sosyalist topluma geçiş dönemini belirleyen, proletarya diktatörlüğüdür. Marx'ın devlet üzerine doktrinin özünü, yalnız, bir sınıfın diktatoryasının sadece genel olarak, bütün sınıflı toplumlar için sadece burjuvaziyi devirecek olan **proletarya** için değil, ayrıca kapitalizmi «sınıfsız toplum» dan; komünizmden ayıran **tarihi dönemin** (altını Lenin çizmiş) tümü için zorunlu olduğunu anlayanlar, yalnız onlar, iyice kavramışlardır.» (Lenin, Devlet ve Devrim, s. 47).

Bir tarihi dönemin tümü için zorunlu görülen proletarya diktatörlüğü «kısa zamanda» görevini tamamlayıp, halkın devletine dönüştüğü gibi, sosyalizmin maddi koşullarını kusursuz bir biçimde hazırlayan tekelci devlet kapitalizmi, niçin ileri demokratik bir topluma yerini bırakmasın?

«Sorun sonunda şuna varıyordu: Kesin darbeyi indirmek için devrimci bir ortamın gelmesini mi beklemek gerekir, yoksa, iktidara işçi sınıfı ve müttefikleri tarafından el konulmasından önce, tekelci sermayenin egemenliğini en aza indirmek amacıyla inatçı ve sürekli bir politik ve ekonomik mücadele ile birbirinin arkasından daha ileri mevziler mi kazanmak gerekir? (Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi, Vovassine, S. Gribanov, İ. Oundassynov. s. 76).

Geniş bir anti - tekelci ittifak, bilimsel ve teknolojik devrimin yarattığı olanaklar ve «sosyaliz-

me nispeten barışcı geçiş olanağı fikri» Sovyet ideologlarını ütopik stratejiler «yaratmaya» sürükler.

«Gelişmiş kapitalist ülkelerde bu günkü ortamın analizi, toplumun devrimci değişimi sürecinin başlıca iki aşamaya sahip olduğunu gösterir: demokratik (anti - tekelci) aşama ve sosyalist aşama» (a. g.e., s. 77).

Ne tür değişiklikler böyle bir aşamayı gerekli kılmıştır sorusuna, getirebilecekleri cevapları yoktur. Burada bu konuya ilişkin verebilecekleri tek cevap Lenin yanılmıştır olabilir. Çünkü ;

«Tekelci devlet kapitalizmi sosyalizmin en kusursuz maddi hazırrlayıcısıdır, sosyalizmin **basamağıdır:** öyleki bu tarihi dönemi sosyalizmden **hiç bir ara aşama ayıramaz.»** (Lenin, Kurtuluş, s. 6, S 14).

Sovyet ideologlarınca bu aşama, gelişmiş kapitalist ülkeler için ileri sürülmektedir. Bu tezin buralar için de geçersizliği sabittir. TKP aynı tezi UDD, İDD (ikinci D harfi icabında düzen, icabında devrim anlamına gelir!) vb. gibi isimlendirmelerle piyasaya sürmeye başlayınca, tabii ki ortaya bir ucube çıktı. Herkesin keyfince yorumlayabildiği bu tez, kimin durumuna ve de nasıl elverirse öyle kullanılır oldu. Sendika ağalarından tutun sosyalizmi satanlara kadar herkes bu teze yapıştı. Çünkü tez tam bir yamalı bohçadır. Ve nereye istenirse oraya çekilebilecek kılığa kolaylıkla girebilir.

TKP devrim sorununu bir hükümet sorununa indirgemektedir. Gerçi programda bu iş karmaşık bir görünüşe sahiptir. Ama İ .Bilen'in Konya'da yaptığını iddia ettiği, «konuşmada» daha berrak ifadelerle belirtilmiştir.

«Emperyalizmin memleketimizdeki hegemonyasını yıkmak, onu topraklarımızdan kovmak, emperyalizme dayanan, ona yurt içinde destek olan gerici çevrelerin, işbirlikçi burjuva ve ağa ikilisinin

egemenliğini, erkini devirmek, bunun yerine ileri demokratik bir düzen... Ulusal Demokratik Cephe üzerinde kurulacak bir düzen getirmektir. **Böylesi bir hükümet kurmaktır.»** (abç) (Rapor, s. 7).

Yine Rapor'un bir başka yerinde;

«Barış içinde savaş, politik havayı yumuşatan savaşın halkımızın güncel yaşamına, ileri demokratik bir düzen için, bu gün **faşizme tırmanan NATO'cu hükümeti alaşağı etmek için** yürüttüğü savaşın içine girmiştir, onun kopmaz bir parçası olmuştur.» (Rapor, s. 17).

TKP'nin devrim gibi bir problemi yoktur. O kendini ileri demokratik düzeni hazırlamakla yükümlü görmektedir. Bu aşamada egemenliğin önemli bir kısmı işçi sınıfı, emekçi halk ve **«onları temsil eden sınıfsal sendikaların ve kuruluşların»** elinde olacaktır. Fakat bu egemenliğe şüphesiz başkaları da ortak olacaktır. O burjuvazinin ilerici, yurtsever ve anti-emperyalist koludur.

«Alaşağı edilecek erk bu gerici egemen sınıflardır, çevrelerdir, onların **halk düşmanı hükümetleridir. Anayurttan** kovulacak olan bu güçlere arka olan ve onlara dayanan emperyalistlerdir. NATO'larıyla, saldırı üsleriyle dehlenecek olan bunlardır.» (Rapor, s. 11).

Daha önce bir alıntımızda da belirttiğimiz gibi «dehlenecek» güçler şöyle ifade edilmişti: Emperyalizm, gerici güçler, burjuva ve ağa ikilisi. Şimdi aklımıza hemen, peki, bu ileri demokratik düzendeki ortaklar kim sorusu geliyor. Çünkü egemenliğin hepsini değil «önemli» bir kısmını **sendikalarla paylaşan işçi sınıfı** alacaktır. Müstakbel ortak açıktır.

«Halkımızın ezici çoğunluğunun oluşturduğu kampta: İşçi sınıfı, köylü, orta katmanlar, çıkarları emperyalizmle, işbirlikçi burjuvaziyle, aşırı ge-

rici, cumhuriyet ilkelerine açıktan saldıran çevrelerle karşı karşıya gelmiş olan **ulusal burjuvazi dediğimiz kesim var.** Bu kesim CHP ile politik alandadır.» (Rapor, s. 19)

Gerçi, «bu partinin de sağı, solu var» deniyor ama yine de, «mecliste oldukça oturaklı bir konumu vardır» «gerçeğinin» gözardı edilmemesi gerektiği vurgulanıyor. TKP hangi somut analizlerle bu sonuca ulaşıyor, orası belirtilmiyor. 1977 seçimlerinde kayıtsız desteklenen CHP'de bu nitelikler, anladığımız kadarıyle yalnız kendileri için konulmuş bir yasak gibi göstermeye çalıştıkları 141 - 142'nin kaldırılabileceği varsayımına dayanıyor. Yoksa CHP programı incelenmiş, bu somut inceleme sonucu bu değerlendirmeye ulaşılmış değildir. Yine İ. Bilen dünyayı nasıl görmek istiyorsa, öyle değerlendirmeler yapıyor. Ve aslında yaptığı değerlendirmelere kendi de inanmıyor.

Kıbrıs harekatı değerlendirilirken şunlar söyleniyor :

«Amerikan emperyalizminin NATO'nun saldırganlık planlarına göre **Ankara hükümetinin** orduyu Kıbrıs Cumhuriyetinin üzerine sürmesi, bağımsız bir devletin toprak bütünlüğünü parçalaması, halkı yerlerinden sürmesi, kan dökmesi **işbirlikçi burjuvazinin,** militarist kliğin serüvencilikte nerelere kadar gidebileceklerini gözler önüne seriyor (...) Emperyalizm, NATO, **işbirlikçi burjuvazi, onun elindeki hükümet,** ordunun başında Sancar gibi paşalar halkımızın, ulusumuzun can düşmanlarıdır.» (Rapor, s. 6).

Daha önceki alıntıyla öğrenmiştik, ulusal burjuvazi kesimi, CHP ile politik plandadır. Müstakbel ortaktır. Yalnız CHP «saylav sayısı bakımından başta gelir. Bu konumuna gücüne güvenip tek cephe kurmaya gönüllü görünmemektedir.» Tabiiki

bundan bıkmamak gerekir. CHP'yi cepheye kazanmak için yılmadan, usanmadan mücadele etmek gerekir. Yoksa Cephe sorunu yatar. Şüphesiz bu cephe yaratılırken CHP'yi kötü gösterebilecek ifadelerden kaçınılır. Ve iş halledilir. Kıbrıs hareketi sırasında ordunun başında kim vardır, şükür belirtilir de hükümete gelince onun adı «Ankara Hükümeti» olur. Yani Ecevit'in başkanlığını yaptığı hükümet. Hem de kendi deyimleriyle, «işbirlikçi burjuvazinin, elindeki» hükümet. Görüldüğü gibi İ. Bilen'in konuşması bir tutarsızlıklar manzumesidir.

Proletarya partisi, objektif koşulların ürünü olan sınıfın, geleceğin yaratıcısı olan sınıfın örgütüdür. Proletarya partisi Marksizm - Leninizmle silahlandığı ölçüde devrimci bir partidir. Parti gelecekte, temsilcisi olduğu sınıfın da ortadan kalkmasını sağlayacak bir toplumun inşası yolundadır. Ve proletarya partisi bütün diğer sınıflardan bağımsız bir partidir. Fakat partinin diğer sınıflardan bağımsız olması, tüm halkın öncüsü, yol göstericisi olmasını engellemez. Parti devrim yapan proletaryanın iktidarının aletidir. Proletaryanın partisi bir savaş örgütüdür. Partide demokratik merkeziyetçilik egemendir ve parti çalışmasının esası gizliliktir. Proletarya partisi üzerine bu kısa açıklamamızın nedeni, bu en temel konularda, TKP'nin ne durumda olduğunu görmemizi kolaylaştıracağı inancıdır.

Proletarya partisinin çalışmalarının esasının gizlilik olduğunu söyledik. Bu herşeyden önce burjuvazinin diktatörlüğünün parçalanabilmesi gereğinin yarattığı bir zorunluluktur. Bu, partinin illegal çalışmasını legal çalışmalarına bağlamayacağı sonucunu doğurmaz. Her zaman illegal çalışma esastır. Sadece gerek partinin örgütlenme derecesinin, gerekse hakim sınıflarının getireceği zorunluluklar çalışmalarda izafi olarak, bazı alanların önem kaza-

nıp, önemini yitirmesini getirir. Yoksa, legal çalışmaların ve legal çalışma olanaklarının mevcudiyeti hiçbir zaman illegal çalışmaların tasfiyesini gerektirmez. Bu gerçeği bir türlü kavrayamayan TKP saçmalamaktadır.

«İllegal partiyiz. Ama somut, açık savaş alanlarında dövüşüyoruz» (Rapor, s. 3).

Akla hemen, eğer legal parti olsaydınız nerelerde, hangi alanlarda dövüşecektiniz sorusu geliyor. Yoksa yeraltı ve gizlilikten siz, dehlizlerde yaşayan, yurt dışında ahkam kesen insanları mı anlıyorsunuz? Oldukça dramatik ama, maalesef «utkan ve savaşkan» TKP, sorunu böyle kavramaktadır. Aklı fikri TKP'ye konan yasağın kaldırılmasındadır. Bu da 141 - 142'nin kaldırılmasıdır. Ama unutulmasın ki burjuva demokratik haklar, her hangi bir burjuva partisinin kuyruğuna takılarak değil bunlar için mücadele ederek kazanılır. Bu kazanımlar, devrimcilerin hiçbir zaman esas uğraşları değildir, devrim için mücadelenin yan ürünleridir. Ayrıca 141 ve 142 Türkiye'de yaşayan ve mücadele eden bütün devrimciler içindir, sadece TKP için değil.

Ayrıca TKP'nin bu kadar 141 - 142'den yakınmasını da anlayamadık. Çünkü verdiğini iddia ettiği mücadeleler, «savaşımlar» akla getirilirse, bu yasakların etkinliğinin de pek önemi olmadığı rahatlıkla kavranabilir.

«İşçi ve sendikal hareketlerde bu yoğunlaşma süreciyle atbaşı gidiyor. Geçen yıl, bütün Türkiye'yi etkileyen dev işçi çıkışları, 500 binlik 1 Mayıs yürüyüşü. Sonra faşizme, DGM'lere karşı genel grev ve daha bir sıra 100 binlik gösteriler, sürekli grevlerin çoğu bu işçi yataklarından fışkırıyor, taşıyor, yayılıyor ülke düzeyine. Bu dev çıkışların en önemli yönü : **bilinçli, düzenli, disiplinli, savaşkan olma-**

sıdır. TKP gücünü gelişmekte olduğunu bu büyük atılımlarda ortaya koymaya başladı. (abç) Partinin politikası, belgileri, savaş çağrıları, sloganları bu yığınsal çıkışlarda halka mal olduğunu gösteriyor. «141 - 142 kaldırılmalıdır» savaş parolası oldu. «TKP'ye özgürlük!» haykırışları sık sık duyuluyor. TKP saygınlığını savaşlarda kazanıyor.» (Rapor, s. 14).

«Kimi köylüler, TKP'ye özgürlük isteğini kendisinin toprak ve özgürlük isteğiyle denkleştiriyor.» (Rapor, s. 15).

«TKP (...) demokrasi ve özgürlük için 57 yıldır savaşıyor» (Rapor, s. 18).

«TKP (...) yığınlara iniyor. Savaşların içine dalıyor. Savaşta gereken yerini alıyor. Leninci yörüngesine oturuyor. Örgütsel gelişiyor.» (Rapor, s. 21).

Ve bütün bu işleri beceren TKP neden yakınıyor, anlamıyoruz. Veya bütün bu lafların üzerine neden şöyle anlamsız laflar ediyor, hem kendini komik duruma düşürüyor, hem de okuyanları güldürüyor.

«Program ne kadar iyi de olsa, işlemedikten, ona göre eylem yürütülmedikten sonra hiçbir şey olur. Bu silahı kullanacak bilek ister. **Sözün açıkçası, Türkçesi: Örgüt, kadro gerek»** (abç) (Rapor, s. 25)

Komünist partilerin programı, uğruna mücadele edilecek bütün olguları içerir. Program kafadaki bir takım formüllere göre değil, somut koşulların analizi ile, canlı hayatın ifadesi olmalıdır. Ancak böyle bir program, stratejiye kılavuzluk edebilir. Ve yine ancak böyle bir stratejiye bağımlı taktikler başarılı sonuçlar verebilir. Komünist partileri program ve stratejileri üzerinde çok hassastırlar. Ve bu konuda taviz vermezler. Böyle bir tavır daha baştan, sorunlara yaklaşırken kullanılan yönte-

min, ciddi bir yöntem olmadığını gösterecektir. Program ve stratejide yapılacak değişiklikler maddi hayatın değişikliklerini içermek zorundadır. Yoksa kısa zamanda, kendine parti diyen nesne, gerçekle ilintisiz, ayakları havada bir şey olur.

Söz gelimi Bilen, «Kürt halkının kendi yazgısını, Leninci ilkelere göre çözümlemesi sorunu programa konmuştur.» iddiasındadır. Ama aynı soruna kendisi, ne kadar «ciddi» eğildiğini göstermektedir. Konuya «Ulusal Azınlıklar Sorunu» başlığı ile eğilen Bilen'in ciddiyeti hakkında bu başlıktan daha iyi bir kanıt bulunamaz. Ayrıca Bilen'in CHP ile tek cephede buluşabilme kayguları da, bir anlam kazanıyor. Bu program ve bu saptamayla zaten TKP'nin CHP'den pek farkı kalmıyor. CHP'de soruna daha farklı eğilmiyor;

«Bazı kimseler ve yöneticiler, doğu ve güney doğu Anadolu'nun **etnik** sorunlarını gözlerinde çok büyütürler ve gözlerde büyütülen **etnik** sorunların yarattığı kuruntu ve korkularla da baskı ölçüsüne varan tedbirlere başvurulur.» (Akgünlere, s. 49).

CHP'nin, bazı kimseler ve yöneticilerin kaygularına ve sorunu gözlerinde büyütme tesbitine söylenecek bir sözümüz yok. Ama şu bir gerçek ki İ. Bilen bu sorunu pek büyütmemektedir. Başlıktan belli değil mi? **Ulusal Azınlıklar Sorunu.** Marksist geçinen biri ezilen kürt ulusunun sorunlarına eğilirken dikkat etmelidir biraz. Biz bir demokratın bile soruna böyle eğilmesine karşı çıkarız. Biz ulusların kendi kaderlerini tayininde, ulusal sorunun çözümünde, ulusların eşitliğini savunuruz. Soruna Azınlık Sorunu olarak eğilmek, daha baştan bir burjuva - milliyetçisi gibi bakmak olmuyor mu?

Program stratejiye kılavuzluk eder dedik. Ve yine taktikler esas olarak strateji doğrultusunda hayata geçirilmelidir. TKP programını değiştirdiği sa-

vındadır. Ne gibi gerçekler bu davranışa yol açmıştır. O karanlıktır. Biliyoruz ki TKP sık sık strateji değiştirir; kapitalist olmayan kalkınma yolu, UDD, İDD vs. İzlenen gerçek, TKP'nin değişikliklerinin, değişen revizyonist tezlere, paralellik arzetmesidir. Yoksa hayatın içinden program çıkarmak gibi bir problemi yoktur. TKP'nin. Daha doğrusu Türkiye ile pek ilgisi yoktur. TKP'nin tek bir programı, stratejisi ve taktiği vardır. O da 141 - 142'nin kaldırılmasıdır. Bunu bağışlayacak olan CHP'dir. CHP'nin başarılarını engelleyecek her türlü girişime karşı çıkıyorlar.

«Örneğin, TİP yöneticileri uluorta CHP'ye saldırıyorlar.» (Rapor, s. 19)

Yani TİP, CHP'ye eleştiri yöneltmeyi bir yana bırakmalı, ya da bu işi çaktırmadan yapmalıdır. Tabii her şeyden önce, eleştirip, eleştirmeme üzerinde de anlaşmak gerek. TİP'in bütün hatası, TKP ile anlaşmadan, CHP ile pazarlığa girmesidir.

«Geçen seçimlerde TİP yoktu. Bu kez seçimlere katılacağını söylüyor. CHP ile pazarlığa girişiyor. Bizimle tek cepheye yanaşmıyor, sözünü bile etmiyor.» (Rapor, s. 21).

İ. Bilen, TSİP ve TİP ile savaş birliğine gitmek arzusundadır. Bu «savaş birliğinin» hangi temeller üzerinde olacağının açıklaması yoktur. Sonra savaş kime karşı verilecektir. Ancak bu konuda, bu partilerle hem fikir midir? Bu da belli değildir. Bu birlik hangi programa bağlı olacaktır Bunlar da yoktur İ. Bilen'in konuşmasında. Aslında istenen ne savaş birliği ne de tek cephedir. (Herkes tek cepheden, TKP'de toplanmayı anlarsa ne âlâ. (!) TKP kendini kabul ettirmeye çalışmaktadır. TKP «onların taktiği TKP'yi görmezlikten gelmektir» diye yakınıyor. Biliyoruz ki, ayni TKP daha önceleri aynı partilerin yönetici ve üyelerini bunlar ajandır diye

sağa sola gammazlamaktaydı. Aslında gerçek niyeti şu cümlelerde saklı:

«Partimiz, TİP'i, TSİP'i yöneticilerini birbirine katmıyor. Bu partilerin tabanıyla tavanı arasındaki farkları görüyor. Bunların hepsini bir çuvala doldurmak yanlıştır.» (Rapor, s. 20).

Yaptıkları işlerin tutarsızlığını ve anlamsızlığını kavrayan Bilen «konuşmasının» bir yerinde «Partinin stratejisi, taktiği, politik yörüngesi, çizgisi kesinlik açıklık ister» diyor. Geçen TKP eleştirimizde bu konulara ilişkin uzun eleştiriler yöneltmiştik. Eleştirilerimizi burada tekrarlamak anlamsız olacaktır. Bu nedenle, TKP programının, ulaştığı anlamsız boyutları bir kez daha kısaca yineleyelim.

«'İleri demokrasi' aşamasında 'sınıfsal niteliği ve işlevi' değiştirilerek (!) 'işçi sınıfının ve emekçi halkın egemenlik aracı' haline dönüştürülen (!) 'demokratik devlet'in sosyalist devrimde 'burjuva devlet cihazı' (!?) denilerek 'baştan aşağı yıkılması'... İşte TKP programının bütün mantığı ve özü(!)» (Kurtuluş, S. 6, s. 43).

Böyle bir programın yol göstericiliğindeki bir stratejinin (keyifleri istediği veya «dünyaları» değiştiği için sık değişen) ve taktiklerin, «yörüngenin», «çizginin», «kesin ve açık» olabilmesi mümkün değildir. Yazımızın başlığında TKP ilerliyor mu diye sormuştuk. Programın kendi içinde tutarsızlığı, bu tutarsız program «ışığında» sık sık değiştirdiği stratejileri, taktikleri, palavraları ve yalanları göz önüne alındığında TKP için söylenecek tek söz kalıyor:

«Yerinde sayıyor.»

KURTULUŞ

Faşizm Üzerine Notlar - 1

Faşizm konusunu ele alırken genelde devlet sorununa bir kez daha değinmek doğru olacaktır. Zira Faşizmin yirminci yüzyılın bir olgusu, bir devlet biçimi olarak ortaya çıkışı, genel ekonomik ve özellikle siyasal gelişmelerin bütünlüğü içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Kurtuluş'un bundan önceki sayılarında devlet konusuna geniş olarak yer verdik. Bu hâlâ en temel gerçeklerin tartışılmak zorunda olduğu Türkiye gibi bir ülkede yerine getirilmesi gereken bir görev idi. Ancak bu konuları dergi sayfaları arasında işlemiş olmak Türkiye'de bu konuda sürmekte olan cehaletin ortadan kalkmasını getirmemiştir. Getiremezdi de. Biz de böyle bir sonucun bugünden yarına gerçekleşebileceği ni düşünmemiştik. Bu nedenledir ki, başka bir çok konuda olduğu gibi devlet konusunun değişik yanlarını da zaman zaman yeniden ele alacağız.

Bu yazımızda özellikle faşizmi çeşitli yanlarıyla değerlendirmeğe çalışarak, faşizm nedir, ne değildir, bu konuda savunulan yanlış görüşler nelerdir, ülkemiz açısından faşizmin durumu nedir, sorularını cevaplamağa çalışacağız. Bu amaçla da çağımızda görülen en önemli devlet biçimi olan oligarşik devlet dediğimiz olguya bir kez daha değinmek gereğini duyduk.

OLİGARŞİK DEVLET KONUSUNDA

Lenin, demokrasi serbest rekabete, siyasal gericilik ise tekelciliğe tekabül eder derken önemli bir gerçekliği ortaya getirmiştir. Lenin'in siyasetle ekonomi arasındaki ayrılmaz bağ anlayışından kaynaklanan bu tezi devlet meselesinde anahtar rolü oynamaktadır. Bu tez burjuvazinin emperyalizm çağındaki genel gerilicik eğiliminin kaynaklandığı maddi temeli ortaya koymaktadır. Kapitalizmin gelişimindeki iki evreye paralel olarak, ekonominin yoğunlaşmış ifadesi olarak burjuvazinin siyasetinde iki temel eğilim söz konusu olmaktadır: Burjuvazinin, demokratik devletin ve demokratik hakların savunucusu rolünde ortaya çıktığı serbest rekabetçi evre ve demokrasiye karşı genel saldırıya geçtiği tekelci evre.

Burada bir konuyu hatırlatmak yararlı olacaktır. Lenin'in belirttiği gibi bir çağ içerisinde tipik olan kadar tipik olmayan olguları da göz önünde bulundurmayan mantık gerçek hakkında doğru bir bilgilenmeye sahip olamaz. Biz devlet konusunu incelerken - gerek serbest rekabet döneminde olsun, gerekse tekelci dönemde olsun -, soruna çağın tipik olgularını ele alarak yaklaştık. Tipik olmayan olguların incelenmesi bu durumda bir adım ilerideki analizler için gerekli olacaktır. Marx da kapitalizm üzerine olan tahlillerini yaparken çağın tipik olgusunu ele alarak bir takım soyutlamalara gidiyordu. Yani kapitalizmi en tipik olduğu İngiltere şartlarında ele almış ve soyutlamalarını o temele oturtmuştu. Halbuki aynı çağda başka ülkelerde kapitalizm açısından çok farklı olgularla yüzyüze gelmek mümkündü.

Devlet sorununda da bu böyledir. Çağın tipik olan biçimleri yanında tipik olmayan devlet biçim-

leri çokça varolmuştur. Serbest rekabetçi dönemin tipik devlet biçimi demokratik cumhuriyet olmasına karşın, serbest rekabetçi dönemini yaşayan birçok ülkede monarşilerin çokça görülmesi olgusu işte budur. Bu nedenledir ki tipik olarak ele alınıp incelenen olgunun her yerde aynıyla bulunabileceği yanılgısı dogmatizmin ta kendisidir.

Bu kısa açıklamayla birlikte kaldığımız noktaya tekrar dönebiliriz. Burjuvazi üretici güçlerin serbest gelişimini sağladığı evrede herkes için eşitliği, özgürlüğü savunmak suretiyle geniş halk yığınlarının da taleplerini bir ölçüde dile getirebiliyor ve onları, özellikle feodalizmle olan mücadelesinde kendi yanına çekebiliyordu. Diğer yandan sanayide ihtiyacı olan özgür işgücünü yaratabilmek de toprak köleliğine son vermekle mümkündü. Bu çerçeve içerisinde burjuva ideolojisi ilerici olmak, özgürlük ve eşitlik savunuculuğu yapmak zorunda idi, çünkü kendi nesnel çıkarları bunu zorunlu kılmaktaydı. Ne zaman ki burjuvazi kendi hakimiyetini pekiştirdi, feodalizmle olan çarpışmasından nihai zaferini sağlayarak çıktı, eski eşitlik ve özgürlük eğilimlerini de adım adım terketmeğe başladı. Bu arada kendisi için, en vahim olan durum olarak, bir dönem özgür ve eşit olmaları için mücadele ettiği emekçi sınıflar kendi mezar kazıcısı olarak karşısına dikildi.

Bütün bunlar olurken ekonomide de şaşmaz yasalar işliyor ve üretim gittikçe yoğunlaşıyor, sermaye gittikçe merkezileşiyordu. Başlangıçta tali olarak görülen bu olgular zamanla egemen öğe haline geldi. Yani başlangıçta tali olarak görülen tekeller zamanla sanayi ve ticarette nitelik belirleyici hale geldi. Tekelin en önemli karakteristiği ekonomide egemenlik kurması, doymaz bir biçimde çevresinde yer alanları ya yoketmesi yahut kendi bün-

yesine katmasıdır. Tekelin ekonomideki bu eğilimi elbette ki siyasette de şu ya da bu biçimde yeni bir ifade kazanacaktır. Ekonomide başkalarını yutma, yoketme eğiliminde olan bu yapı elbette ki siyasette de bu eğilimine ters düşen ögeleri temizlemek, yolunu açmak isteyecektir. Böyle bir eğilim ise eşitlik ve özgürlük savunuculuğuyla bir arada olamaz. Yani artık burjuvazi bir dönemde - serbest rekabetçi dönemde - kendi çıkarlarının gereği olan özgürlük ve eşitlik savunuculuğu yerine bunları yoketme eğilimini geçirecektir. İşte bu nedenledir ki, Lenin «tekelci kapitalizmin siyasi üstyapısı **demokrasiden** siyasi gericiliğe değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder, siyasi gericilik tekele tekabül eder» demektedir. Lenin'in ifadesinde açıkça görülen, emperyalizmin gericilik eğiliminin demokrasinin yerine geçmeğe, yani serbest rekabet döneminin burjuva demokrasisinin yerine geçmeğe çalışmasıdır. Bu iki olgu arasındaki mücadeleyi statik olarak görmek son derece büyük bir yanılgıya yol açar. Birbiriyle mücadele eden şeyler bir durgunluk içerisinde görülemezler. Mücadele olgusu zaten hareketi kendi içerisinde taşımaktadır. Egemen sınıfın bu yeni eğilimi hiçbir engelle karşılaşmamış olsaydı, doğrudan doğruya, açık bırakmaksızın her noktada kendi hakimiyetini açıkça belli edecekti. Ancak karşısında kendi mezar kazıcısı olarak dikilen işçi sınıfının demokratik mücadelesini bulur. Bu durum karşısında iktidarı ele geçirme imkanına sahip olan tekelci azınlık değişik yöntemlere başvurabilir. Ama nihai tahlilde Lenin'in deyişiyle «emperyalizm genel olarak demokrasinin yerine olgigarşiyi geçirmeğe çalışmaktadır». Bu çaba gerek devletin yapısında ve gerekse kitlelerin sahip olduğu siyasal haklarda etkisini gösterir. Biçimsel olan demokrasi ya bütünüyle ortadan

kaldırılır ve askeri yahut faşist diktatörlükler gibi açık bir diktatörlüğe gidilir, ya da devletin güçlendirilmesi ve demokrasinin büsbütün bir hayale çevrilmesiyle görünüşte örtüsünü devam ettiren bir azınlık diktatörlüğüne - oligarşik diktaya - geçilir. Unutulmaması gereken bir önemli nokta, her devlet biçiminin hayata geçerken değişik ülkelerde birbirinden farklılıklar arzetmesidir. Aynı devlet biçimi değişik ülkelerde değişik uygulamalara sahip olabilir. Yine bu aynı devlet biçimi değişik dönemdeki ulusal ve uluslararası koşullara bağlı olarak kendi içerisindeki uygulamalarında dahi farklılıklar arzedebilir. Örneğin ABD'de bir «NEW DEAL» dönemi ile bir Mc Carthy dönemlerinin tıpatıp aynı olduğunu, Nixon döneminin bunlardan hiç farklılık arzetmediğini söylemek gerçeklerden hiç haberdar olmamak demektir. Gene Federal Almanya'da elli'li yıllarla yetmiş'li yıllar arasında farklılıkların olmadığını iddia etmek, Komünist partilerinin yasak olduğu koşullarla serbest olduğu koşulların aynı olduğunu söylemeğe varır. Aynı zamanda bahsettiğimiz dönemler içerisinde gerek ABD'de gerekse Federal Almanya'da devlet biçiminin değiştiğini iddia etmek de mümkün değildir. Bu konudaki örnekler daha da çoğaltılabilir.

Soruna da bu açıdan yaklaşıldığında, genel hatları itibariyle metropollerdeki oligarşik diktatörlüklere benzeyen ülkemizdeki oligarşik diktatörlüğün bunlardan farklılıklar arzedebileceğini de kestirebilmek zor olmayacaktır. Mantıksal yaklaşım bize bu sonucu verirken somut koşulların incelenmesi sorunu daha da berrak bir duruma getirir. Ayrılıkları ve benzerlikleri açıkça görebilmek için metropollerde ve ülkemizde durum nedir diye bir karşılaştırma yapmak gerekir. Bu açıdan, herşeyden önce hatırlanılması gereken nokta iki ülke tipi ara-

sındaki sosyo - ekonomik yapı farklılıkları ve bunların üst yapıya olan doğal yansımalarıdır. Ülkemizde oligarşi diye nitelediğimiz olgunun sınıfsal içeriği metropollerden farklıdır. Bilindiği gibi metropollerde saf kapitalist bir yapı ve buna paralel olarak finans-kapital oligarşisi vardır. Böyle güçlü bir oligarişinin kitleleri denetleyebilme imkânları, bizim gibi bir yanda tekelci burjuvazi diğer yanda büyük toprak sahiplerinin en irilerinden oluşan bir oligarşinin imkanlarından çok daha geniş olacağı aşikârdır. Birincisi güçlülüğüne bağlı olarak sınıf mücadelesi karşısında daha istikrarlı olarak dikilebilirken, ikincisi aynı olgu karşısında aynı istikrarlılığı gösterememekte ve netice itibariyle daha yoğun olarak şiddete başvurmak durumunda olmaktadır. Bu durum salt şiddet sorununu değil, aynı zamanda faşizme duyulan ihtiyacın da farklı düzeylerde ortaya çıkmasına yolaçmaktadır. Bu nedenle ülkemizde oligarşi, metropol oligarşilerine göre faşizme daha büyük bir ihtiyaç duymaktadır.

Bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır: Her yerde aynı yapıyı bulmaya çalışmak, kurulan modele dogmatik bir biçimde yapışmak gerçeğin kavranılmasını imkansız hale getirir.

Emperyalist dönemde devletin aldığı yeni biçimin özellikleri :

Kör gözlerin bile görebileceği bir gerçek, serbest rekabetçi dönemin demokratik devlet biçimiyle, emperyalist dönemin, özellikle de Ekim Devrimi'nden sonraki dönemin devlet biçimlerinin birbirinden farklı olduğudur. Bunlardan, emperyalizmin gericilik eğiliminin en açık, billürlaşmış ifadesi olan faşizmin serbest rekabet döneminin demokratik cumhuriyetinden bariz bir biçimde ayırdedilebilmesine karşın, oligarşik devleti bu açıklık-

la görebilmek birçokları için kolay olmamaktadır. Antrparantez belirtmekte yarar var: faşist devlet'in ne olduğu da birçoklarınca söylediğimiz kadar kolaylıkla anlaşılamamakta, kavram üzerine kavram üretilmektedir. Bunlara girmeden önce oligarşik devletin özellikleri üzerinde durmakta yarar var.

Emperyalizm çağında bir azınlığın diktatörlüğünü sürdürmeğe çalışan devletin, denetlenmesi gereken güçlerin artması ve bu güçlerin direnişlerindeki gelişmelerin sonucu olarak, denetleme mekanizmasında önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bunların tümünü baskı aracının güçlendirilmesi olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Stalin'in belirttiği gibi, «sadece tekellerin devletle kaynaşması değil, aynı zamanda tekellerin devlete egemen olması» şeklindeki bir gelişim devletin işlevlerinde de değişikliklere yol açmıştır. Serbest rekabetçi dönemde, devlet genel olarak özel mülkiyetin koruyucusu, kanun düzeninin sürdürücüsü, haberleşme ve para sistemlerinin ayarlayıcısı, kapitalist pazarın dış saldırılarakarşı güvenlik altında tutulmasının bir aracı olmak isterken tüm burjuvazinin devleti idi. Ancak Lenin'in işaret ettiği, «burjuva demokrasisinin son mohikanlarının» da tüketilmesi süreci tekellerin devlete egemen olma süreci olarak gerçekleşti. Bu döneminde devlet artık daha önceki işlevleriyle sınırlı kalamayacak bir duruma gelmek zorundaydı. Geçmiş dönemin, **Laissez passer, Laissez faire** kuralı herkes için değil, ancak tekeller için geçerli bir kural olmak zorundaydı. Emperyalizm aşamasında ancak tekeller **geçebilir,** ancak tekeller **yapabilirdi.** Tekel ekonomide elde ettiği bu üstünlüğü siyasi alanda da pekiştirmek ister. Bunu sağlamasının yolu ise, ya açık diktatoryasını ilân etmek yahut da gene örtülü bir bi-

çimde, demokratik örtüler altında yeni bir biçim yaratmak zorunda olur. İkinci şıkkın yaratılması uzun bir süreç sorunudur. Ulaşılmak istenen amaç, demokratik görünümler altında, son derece güçlü bir denetleyici mekanizmanın yaratılmasıdır. Burjuva devlet böyle bir yapıya, askeri ve bürokratik mekanizmasını geliştirmek suretiyle, demokratik görüntülere dokunmaksızın ulaşabilir. Hatta bunda o kadar yüzsüzleşebilir ki, kodlanmış yasaları bulunmadan da kendi kurallarını işletebilir bir hale gelebilir. ABD ve İngiltere bunun en tipik örnekleridir. Hatta geçmişte bürokrasi ve militarizmin son derece zayıf olduğu bu ülkeler, o günlerin yarattığı demokratik kurumlara - örneğin, halk milisi, halk mahkemesi - hiç dokunma ihtiyacını bile duymaz. Ancak yarattığı yeni denetleme araçları sayesinde bu kurumları tekellerin isteklerinin dışında adım atamaz hale getirir.

Oligarşik devlet biçiminde, görülen en karakteristik üç olgu, dev boyutlara ulaştırılan bürokrasi, militarizm, parlamento ve mahalli temsil kurumlarının etkinliğinin azaltılarak yürütmenin yetkilerinin arttırılmasıydı. Temeldeki bu üç olgu bir azınlığın diktatörlüğünü, burjuva demokrasisine benzer bir biçimde sürdürebilmesine yarayan sağlam bir baskı aygıtının hayatiyetini sağlar.

1 — Bürokrasi ve Militarizmin gelişmesi :

Devlet bir baskı aracı olarak bürokratik bir biçimde örgütlenmeden sınıflı toplumda üzerine düşen görevi yerine getiremez. Sosyalist toplumdaki devleti bu olgunun dışında görmek gerekir. Sosyalist devlet bürokrasiyi sürekli yıkmaya çalışırken, burjuva devlet onu sürekli geliştirmeğe çalışır. Bu son derece önemli bir ayırımdır. Birincisi sönmeğe doğru giderken, ikincisi baskı aracı olarak kendi varlığını pekiştirir.

Sözünü ettiğimiz bürokrasinin gelişmesi olayı insanı şaşırtacak ölçüler içerisindedir. 1889 da ABD'nin nüfusu 60 milyon civarındaydı. Buna mukabil bürokratik mekanizmadaki görevlilerin sayısı ise 30 bin civarında bulunuyordu. Bu durum bile Marx'ın sözünü ettiği barışçıl geçiş şartlarının sözkonusu olduğu döneme göre gelişmiş bir bürokratik aygıt olarak nitelendiriliyordu. Buna karşılık 1964 yılındaki 186 milyonluk nüfusa göre 2.5 milyon görevliye sahip bir bürokratik mekanizma şaşkınlık verecek bir düzeydir. Nüfusun artışı gözönünde tutulsa bile bürokratik mekanizmadaki görevlilerin sayısındaki artış tam 28 kattır. Bu niceliksel artışın yanında mekanizmanın işleyişindeki gelişmeler de göz önünde tutulacak olursa, bürokratik mekanizmanın serbest rekabetçi dönemle hiçbir ilgisinin kalmadığını kavramak zor olmayacaktır.

Böylesine dev bir bürokrasi toplumdaki bireylerin hemen tümünü, çocuklara varıncaya kadar denetleyebilme imkanlarını doğurmaktadır. Bir de bu yapı içerisinde teknolojik gelişmenin yarattığı yeni imkanlar katılacak olursa iddiamızın haklılığı anlaşılacaktır. Bu konudaki küçük bir örnek sorunu açıcı olacaktır: 100 bin kişi hakkında dosyalama yapmak klasik yöntemlerle ele alındığında, en azında 250 m^2 lik bir alana, ve bunca bilgiyi düzenli bir şekilde ayarlayabilmek için de aylarla ifade edilecek zamana ihtiyaç duyulur. Halbuki aynı iş bugünün* teknik imkanları içerisinde bir kompüterle yapılmağa

---

* Hatırlanacağı üzere, MIT'in de bir kompüter almış olduğu basında çıkan haberler arasındaydı. Herhalde bu araç MIT görevlilerinin maaş bordrolarını düzenlemek amacıyla getirtilmemiştir. Görevi doğrudan doğruya, yukarda verdiğimiz örnekte olduğu gibi çok daha pratik bir biçimde dosyalama işlemlerini sürdürmektir.

kalkışıldığında yer küçük bir alana, zaman ise dakikalara indirgenmiş olur. Bu imkânlar içersinde düşünüldüğünde, bütün bir toplumu tüm yaşantısıyla dosyalamak bir hayal olmaktan çıkar ve günün gerçeği olur. Bireyin böylesine bir denetiminin araçları son derece geliştirilmiştir. İstihbarat örgütleri ülke içerisinde olduğu gibi dünyanın dört bir yanında bilgi toplamakta, bunun yanında sahip olduğu bilgilere dayanarak bir takım gelişmelere yön vermeye çalışmaktadır. (Darbeler, siyasi cinayetler, ajan provakatörler). ABD içersinde ve dışında çalışan CIA, FBI, The House Comitte on Un - American Activities ve bunlarla içiçe çalışan Association of Casualty and Surety Company, Retail Credit Company, Associated Credit Bureaus of America gibi örgütler hergün binlerce Amerikalı ve yabancı hakkında bilgi toplamakta ve bunlar gerektiğinde kullanılmaktadır. Örneğin özel bir soruşturma şirketi olarak çalışan Retail Credit Company'nın arşivinde tam 42 milyon kişiye ait dosyalar vardır. Ve bu dosyalarda kişinin çocukluğundan başlamak üzere, zevklerinden, eğilimlerinden ilişkilerine varıncaya kadar her türlü bilgiye rastlamak mümkündür. Bireyler hakkında bunca zengin bir bilgiye sahip olunca da gizli örgütler aracılığıyla hayatlarına müdahale edebilmek oldukça kolaylaşmaktadır. Adam kaçırmalar, siyasi cinayetler, düzene karşı örgütlere ve kişilere karşı alınacak tedbirler bu bilgiler sayesinde oldukça isabetli bir hale gelebilmektedir.

Bunca çok bilgiyi toplamak ve işlemek teknik araçlar sayesinde gittikçe de kolaylaşmaktadır. Telefon dinlemeleri, minyatür vericiler, dudak hareketlerinden konuşmaları anlayabilen uzmanlar, yalan makineleri, bilinç yokedici ilaçlar ve kompüterler hep bu amaca yönelik olarak kolayca kullanılabilmektedir.

ABD'nde bunca gelişmiş olan bu mekanizma ülkemizde de, daha küçük çapta olmakla birlikte etkin bir şekilde işlemektedir. MİT, Kontr-Gerilla, jandarma İstihbarat Teşkilatı, Em. Md. I. Şube İstihbaratı, ağa babaları CIA'nın denetiminde aynı işlevleri sürdürmektedir.

Zorba devlet Amerika'nın yazarı Vanca Packard, Özel Hayatımızın Kuyusunu Kazan Beş Güç başlığı altında şunları yazıyor:

1 — Örgütlenmiş hayatın hızla gelişmesi. (Esas olarak devlet tarafından yaratılan örgütlenme kastediliyor).

2 — Garnizon zihniyetinin gelişmesi.

3— Türetilen baskı ve zorlamaların artması.

4 — Bilgi derlemenin geliştirilmesi ayrı bir endüstri oluşturmuştur.

5 — Elektronik göz ve kulak ile elektronik hafıza.

Bütün bunlar özel hayat, yani başkalarının (burjuvazinin) denetimi dışında bir yaşantıya mümkün olduğu kadar imkan tanımayan kurumlardır. Elbette ki bunca denetim reaksiyonların da denetimi için imkanlar yaratmaktadır. Böylesine bir denetim, polis ve ordunun görevlerini son derece kolaylaştırmakta, lafta kalan bir takım demokratik görüntülerin kağıt üzerinden silinmesi için hiçbir zorunluğun doğmasına yolaçmamaktadır.

Militarizmin gelişimi konusunda ise söylenecek tek bir söz vardır: Toplumda hemen her şey şu ya da bu biçimde orduyla, askerlikle ilgili hale gelmiştir. ABD'de Amerikan vatandaşının vergi olarak ödediği her doların yaklaşık 70 cent'inin askeri harcamalara gittiği iddiası devletin yapısı hakkında da kaba bir bilgi vermektedir. Ayrıca savaş malzemeleri üretiminin ekonominin can damarını teşkil et-

mesi buna eklenirse bu konudaki bakışın daha da genişleme imkanı doğar.

Gerek içte gerekse dışta tekellerin çıkarlarını korumak üzere devasa ölçülere ulaşmış olan ordu tekelci burjuvazinin en güvenilir gücüdür. Sanayi kuruluşlarıyla özellikle ordunun üst kademe subayları arasındaki organik ilişkiler bu güvenirliliğin garantisidir. Benzeri bir gelişim ülkemizde de görülmektedir. Özellikle 65 lerden sonra, ordunun üst kademesi doğrudan doğruya sanayiyle ilgili işlerle uğraşmaya başlamış, bizzat ordunun kendisinin kurduğu kapitalist işletmelerin yöneticileri generaller olmuştur. Bu sayede askerlerin işçi sınıfına karşı yalnızca ideolojik olarak karşı çıkmaları değil, aynı zamanda sınıfsal güdülerle bu karşı çıkışı pekiştirmenin imkanları doğmuştur.

2 — Parlamento ve Mahalli Temsili kurumların etkinliğinin azaltılarak yürütmenin yetkilerinin arttırılması :

Tekelci burjuvazinin yaratmış olduğu bu dev askeri - bürokratik yapı, ona aynı zamanda temsili organların etkinliklerinin azaltılabilmesini, dolayısıyla halkın biçimsel bile olsa devlet işlerine karışmasını mümkün olduğunca aza indirilmesini sağlamıştır. Genel oy mekanizması nedeniyle biçimsel olarak devletin biçiminin tayin edilmesine katılan halkın bu hakkına dokunmaksızın onu iyice hayali bir duruma getirmek, temsili organların etkilerini mümkün olduğunca aza indirgemekle gerçekleştirilebilmektedir. Bu amaçla Başkanlık sisteminde başkana tanınmış olan yetkiler bir dünya savaşını başlatabilecek düzeye kadar ulaşmaktadır. Elbette ki bu, tekelci burjuvazinin taleplerinin dışında cereyan edemez. Zaten tekelci burjuvazinin başkanlık makamına getirdiği kişi onun çıkarlarını en iyi kav-

rayabilen ve ona göre davranabilen insandır. Beğenmezse, ister öldürür, ister Watergate yapar.

Geçmişte de elbette ki temsili kurumlar halkın organları değildi. Ama bugün burjuva yazarlarının bile kabul ettiği ve şöyle ifade ettiği bir farklılık da sözkonusu: «Artık Kongrenin yasaları kabul, ya da veto edebilse de, değiştirebilse ya da erteleyebilse de, nadiren yasa vücuda getirdiği herkesçe bilinmektedir.» Burada anlatılmak istenen yürütmenin parlamentoya göre gittikçe artan bir güce kavuşmuş olduğudur. Bu durum Türkiye'de belki daha da açıktır. Yürütmenin sahip olduğu, kanun kuvvetinde kararname çıkarma, sıkıyönetim ilan etme gibi hayati yetkilerin yanında, parlamentodan çıkan hemen bütün yasalar hükümetçe hazırlanır, parlamentoda da 15 kişiyle onaylanır. Arada bir parlamentonun varlığı unutulmasın diye, hızlı tartışmalar da olur. Karar organı olarak ise herşeyin üzerinde oligarşinin asker ve sivil temsilcilerinden oluşan milli güvenlik kurulu oturur sık sık «tavsiyelerde» bulunur. Hikmetinden sual olmaz ama bu «tavsiyeler» de her zaman için isabetli olur!

İşte oligarşik devlet dediğimiz olgu esas olarak bu çizgilerle karakterize olmaktadır. Bu devlet biçiminin açık bir diktatörlük olmaması, önünde incir yaprağını koruyor olması, revizyonistlerin ona burjuva demokratik devlet adını layık görmelerini getirmektedir. Elbette ki bu yalnızca bir yanlış adlandırma değildir. Savunmakta oldukları devletin demokratikleştirilerek ileri demokrasiye ulaşma yüce stratejilerinin ideolojik dayanağıdır: «Demokratik bir devletin daha da demokratikleştirilmesi» ve - nerede olduğu belli değildir ama - nihayetinde «ileri demokrasiye» ulaşılması; ondan sonra da herhalde «daha ileri demokrasi ve ilh...» gelecektir. Gittikçe militarize olan ve bürokratikleşen devletin

demokratikleştirilmesi ve Marx'ın sözünü ettiği bürokrasi ve militarizmin zayıf olduğu bir devlete ulaşılması ve oradan da barışçı bir yoldan sosyalizme ulaşmak revizyonistlerin yaymağa çalıştığı hayallerdir. Böylesine bürokratik ve askeri bir mekanizmanın barışçıl bir geçişe izin verilecek ölçüde zayıflatılması demek yukarıda saydığımız tüm kurumların işlemez hale getirilmesi, tekelci burjuvazinin canını dişine takarak oluşturduğu yeni devlet makinesinin parçalanması demektir. Bu kurumların işlemez hale getirilmesi, tekelci burjuvazinin canını dişine takarak oluşturduğu yeni devlet makinesinin parçalanması demektir. Bu kurumların göz göre göre parçalanmasına izin verecek kadar enayi bir tekelci burjuvazinin olduğu ülkelerde böyle bir devrim yolu elbetteki insanlık için daha acısız olacaktır (!) Ama herşeyden önce böyle bir ülkeyi bulmak gerekecektir.

Bu anlattığımız revizyonistler kadar ahmak olmayan bazıları da, ileri demokratik bir düzenin ancak **devrim yoluyla** kurulacağını ve oradan barışçıl bir biçimde sosyalizme geçileceğini iddia etmektedirler. TKP'nin bu sivri zekalı genç ideologlarının «devrim yoluyla», yani askeri ve bürokratik aygıtın parçalanması yoluyla kuracak oldukları bu «ileri demokratik düzende» acaba hangi devlet tipi sözkonusu olacaktır? Kapitalist devletle, sosyalist devlet arasında bir boşluk mu buldular? Elbetteki, hayır, Sadece ağabeylerinin savunduğu safsatayı daha yutulabilir bir kılığa sokmaya çalışıyorlar, o kadar. Ama mızrak bir türlü çuvala girmiyor.

FAŞİZMİN DOĞUŞU :
İTALYAN FAŞİZMİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONALİN TAVRI

Amacımız, üzerine ciltler dolusu eser verilmiş olan faşizmin tarihini yeni baştan ele alıp yazmak

değil; Emperyalizm çağında burjuvazinin gericilik eğiliminin en açık ifadesi olan faşist hareketin hangi sosyal çevre içerisinde ve ne türden bir seyir izleyerek hayat bulmuş olduğuna değinmek. Böyle bir açıklamadan çıkarılabilecek sonuç, aynı sosyal çevre nerede varsa, faşizm orada hayat bulur şeklinde dar bir anlayış olmayacaktır. Yalnızca bazı genel karakterlerin her yerde faşizmin hayat bulmasında nasıl bir etken olduğunu görebilmeğe yardımcı olacaktır. Ayrıca faşizm üzerine hemen hiç bir bilgiye sahip olmaksızın, bu konuda ilginç teoriler yaratmağa çalışanların palavralarına da bir ölçüde açıklık kazandırmış olacağız.

Basel Kongresi, yaklaşmakta olan savaşın emperyalist karakterini vurgulamış ve bu emperyalist savaşa kesinlikle karşı çıkılması gerektiğini karara bağlamıştı. 1914 yılında savaş patladığında, komünistlerin savaşa karşı tavırları konusunda ayrılık da patladı. Marksizme sadık kalanlar, Basel kongresi kararları uyarınca savaşın emperyalist bir savaş olduğunu ve kesinlikle karşı çıkmaları gerektiğini belirtirken, marksizmin dönekleri de «ana vatanın savunulması» şiarı altında emperyalist savaşta kendi burjuvazilerini destekleme kararını aldılar. Bu, işçi sınıfı hareketi saflarındaki en büyük sapmayı belirliyordu. Artık bir takım sosyalist önderler, enternasyonalizm yerine, sosyal - emperyalizmi, sınıf savaşı yerine sınıf uzlaşmasını geçirmişlerdi.

İtalyan Sosyalist Partisi önderleri, savaşa şiddetle karşı çıktılar. Bunlardan sadece bir tanesi, Avanti'nin baş yazarı ve şiddetin erdemlerine inanan Benito Musolini, savaşa girilmesi gerektiğini, savaşın İtalya'ya devrimi getireceği görüşlerini savunuyordu. Blankist babasının üzerindeki etkileri, onun, her zaman bir şiddet savunucusu olarak sahnede görülebilmesine yol açıyordu

İtalyan Sosyalist Partisinin 1914 kasımında yapılan toplantısında Popolo M'İtalia diye ayrı bir gazetenin sahibi olarak katılan Musolini şöyle diyordu :

«Biliniz ki şu feci saatte ıslıklardan korkarak, 'kahrol' nidalarından ürkerek samimi fikirlerini ortaya koymayanlara bu andan itibaren benden merhamet yoktur. Işi sükût ile geçiştirerek dalkavukluk edenlere, riyakârlara korkaklara, af ve merhamet yoktur. Eğer beni siyasi hayattan çekebileceğinizi umuyorsanız aldanıyorsunuz. Beni daima diri ve amansız bir halde karşınızda bulacaksınız.»

Faşist bir yazarın dediği gibi, «dünyada hiç bir söz bu kadar sağlam tutulmamıştır.» Mussolini bu andan sonra azgın bir anti-komünist olarak, hizmetinde olduğu burjuvazinin arenasında yeni tipte toplumsal bir hareketle iktidara ilerlemiştir.

Musolini, hemen hemen bir yıl içerisinde sayısı beşbine ulaşan faşist birliklerini oluşturdu. Sosyalist Partinin gücü karşısında sayısal açıdan önemsenecek bir güç değildir bu. Henüz hareketin programı çok basitti. Hâlâ demagojik bir biçimde devrimden söz ediyordu. Savaşın devrime yol açacağını söylüyordu. Program şöyleydi :

«1 — İtalya'da devrim hareketi faşist grupları kurulmuştur.

«2 — Faşist grupları bir parti oluşturmaz. Bunlar, her inanıştan, her mezhepten, her siyasi fikirden gelmiş serbest zümrelerdir. Mevcut durumda devrim fikirlerini yaymağa uygun bir alan bulduklarına inandıklarından dolayı ortaklaşa bir harekette bulunmak fırsatını kaçırmamak azmindedirler.

«3 — Faşist gruplar özellikle vakit geçirmeden İtalya'yı ittifak devletleri aleyhine savaşa sürükleyecek bir durum yaratacak ve bunun gerçekleşmesi için üç ayrı amaca yöneleceklerdir :

«Birincisi, Savua Hanedanının siyasetini halkın iradesi ile ortadan kaldırmak;

«İkincisi, savaşı kısaltmak ve militarizmin uluslara tahakküm ve baskı imkânlarını yoketmek;

«Üçüncüsü, milliyet sorunlarını çözümlemek. Bu sorunlara doğal bir biçim vermek suretiyle, her türlü siyasi ve ekonomik gelişme için yolları açmak; sanat mücadelesi alanını, ulus içerisinde şüphe, kızgınlık, nifak aracı yapanlara engel olmak.

«4 — Bu programı yer ve zamanın izin verdiği her türlü propaganda biçimleriyle gerçekleştirmek.»

Görüldüğü gibi faşist grupların programındaki temel motif ulus ve kısa vadeli amaç da İtalya'nın savaşa sokulmasıdır. Musolini gerçekten, savaşın krizi daha da derinleştireceğini ve böylesine bir ortamda da iktidar için olanaklı yolların açılacağını görüyordu. Musolini, savaşa girilmesi için yaptığı propagandalar yüzünden birara hapse dahi atıldı. Ancak kısa bir süre sonra 22 Mayıs 1915 de burjuvazi savaşa girmeğe karar verdi.

Savaş sırasında faşist hareket önemli bir gelişme gösteremedi ve bu nedenle de kimse tarafından pek ciddiye alınabilecek bir hareket olarak görülmedi. Ama savaş, Musolini'nin beklediği ortamı yarattı, sınıf çelişkileri had safhaya ulaştı. Ülke ekonomisi altüst olmuş, hükümet borçları korkunç düzeylere ulaşmış, fiyatlar her yerde olduğu gibi astronomik rakamlara varmıştı. Musolini eski faşist birliklerini yeniden örgütlemeğe girişti. Artık bu birliklerin bu ortamda yapabilecekleri çok iş vardı. Savaşın şiddetlendirdiği vatan ve millet duyguları, özellikle orta sınıfları cezbedebilmekte önemli bir araç haline gelmişti. Yoksulluk içerisinde kıvranan halk, kendiliğinden gelme bir biçimde eylemlere girişmişti. 1919 yılında şiddetli grevler baş göster-

di. Öyle ki, grev kırıcılığı görevini üstlenmiş olan faşistler bile, zaman zaman grevlere önderlik etmeğe çalıştılar. Musolini bu grevlerin mantığını şu şekilde kurmağa çalışıyordu :

«Belki siz sınıf endişesiyle yürüdünüz, fakat aynı zamanda milleti de unutmadınız. Siz İtalya halkını düşündünüz. Yoksa sınıf bilinci davası gütmediniz. Eğer yalnız sınıf kaygısı ile grev yapsaydınız eski modayı kovalar, olumsuz ve yıkıcı bir iş yapardınız. Fakat siz bütün milletin çıkarlarını gözden ırak tutmadınız... siz, hayır, sosyalist edebiyatın mutlak yıpranmış görüş ve anlatış şekillerinin aksine öyle fakir, aciz, kırık bir varlık değilsiniz... Son dört yıl içinde doğup yerleşen devrimleri bilmeyen eski iş sahiplerinin pis kötü siması yerine, sanayiden kendisine muhtaç olduğu şeyleri isteyebilecek, fakat servetin diğer yaratıcılarına pay olarak sefalet ve ızdırap sunmayacak olan dürüst sanayi liderlerine terk etmesi luzumunu öğreteceksiniz.»

Böyle bir demagojiyle sınıf gerçeğini millet gerçeği arkasına saklamak, «dürüst» burjuvaları savunmak mümkün olabiliyordu. Sınıf mücadelesinin aldığu boyutlar gözönünde tutulacak olursa, işçi sınıfının hiç olmazsa belli bir kesimine böylesine bir mantığı kabul ettirebilmek demek, onları devrim yolundan da caydırabilmiş olmak demektir. Musolini, yeniden örgütlediği faşist grupların iki temel amacı olduğunu söylüyordu: «İtalyan sağcılarının yenilik düşmanlığından ve solun yıkıcılığından doğan tehlikelere karşı» mücadele. Birincisi, o ana kadar doğmuş ve gelişmiş olan toplumsal muhalefetin önderliğini elde etmek, diğeri ise bu toplumsal muhalefeti gerçek hedefine doğru ilerletebilecek olan komünistlere doğrudan vurabilmek.

Musolini'nin faşist birlikleri henüz toplumu sar-

sıcı bir olay haline gelmemiş olmasına rağmen, komünistlere ve grevlere karşı etkin araçlar olduklarını burjuvaziye kanıtlamağa başlamışlardı. Burjuvazi onları, iktidara ilerleyecek bir yapı olarak görmemesine karşın, o anda yürütmekte oldukları işlev açısından desteklenmeğe lâyık buluyordu. Özellikle Milano burjuvazisi, paraca yardımını esirgemiyordu. Aynı zamanda polis ve jandarma, onların eylemlerine müsamaha ile yaklaşıyor ve hatta birçok polis bizzat faşist birliklerde yer alıyordu.

Savaşın ertesindeki bir yıl içerisinde, faşist birliklerin üyelerinin sayısı yirmibin civarına çıkmıştı. Çoğunluğu, orta sınıftan gelenlerle, emekli subaylar ve gençler oluşturuyordu. Ulaştığı bu nicel güçle Mussolini, siyasi arenada daha etkin bir rol oynayabilmek amacıyla öncekine göre daha geniş ve radikal talepler öne süren bir program hazırladı :

SİYASİ :

«1 — Kadınlar için de nisbi temsil, seçmek ve seçilmek haklarına sahip olarak muamele görmelerini gerçekleştirmek,

2 — Oy kullanmak için yaş haddinin onsekiz seçilmek için de yaş haddinin yirmibeş olmasının kabul edilmesi,

3 — Senatonun kaldırılması,

4 — Devletin yeni anayasasının hazırlanması için bir geçici meclisin oluşturulması,

5 — Yürütme ve yasama kuvvetlerini birlikte idaresinde bulunduracak bir hükümet başkanının seçilmesi, esnaf dernekleri, fabrikalar, sanayi sektörü, nakliyat sektörü, sosyal denge ve sağlık durumunun mükemmel bir idareye kavuşturulması için çeşitli örgütlerin kurulması.

SOSYAL :

1 —Sekiz saatlik iş kanununun çıkartılması,

2 — Asgari ücretlerin tayini,

3 — İşçi ve işçi temsilcilerinin işletme politikasına müdahalelerinin sağlanması,

4 — Ahlak ve bilgi bakımından liyakatları görünen işçi temsilcilerine sanayi ve genel hizmetlerin idaresini vermek,

5 — Denizyollarını, ulaşımı ve sanayii düzeltmek,

6 — Bugün altmışbeş olarak teklif edilen emeklilik haddinin ellibeşe indirilmesi, malûliyet ve ihtiyarlık sigortasının çıkartılmasını temin etmek.

ASKERİ:

1 — Korunmak bakımından kısa eğitim devreli milli bir milis kurmak,

2 — Bütün silah ve patlayıcı madde fabrikalarını millileştirmek,

3 — İtalyan ulusuna gerçek değerini verecek milli bir dış politika gütmek.

MALİ:

1 — Sermaye üzerinde kuvvetli ve müterakki vergi uygulamak,

2 — Dini teşekküllerin ellerinde bulundurdukları mülkü kamulaştırarak millet için büyük bir yük ve birkaç kişi için bir ayrıcalık olan piskoposlukların gelirini lağvetmek.

3 — Savaş sırasında yapılan, hükümete her türlü mal verilmesi hakkındaki kontratları inceleyip, savaş kazançlarının yüzde seksenbeşini savaş zenginlerinin elinden almak.»

Faşistlerin bu programı, o anda muhalefetin ortaya koymuş olduğu isteklerle büyük ölçüde çakışmaktaydı: Çalışma saatlerinin düzeltilmesi, İtalya'-

nın içine düştüğü kaostan kurtarılması, göze batan huzursuzluk kaynaklarının kurutulması v.s. Özellikle işçilerin gösterdiği aktif muhalefete, onlara hitab edebilecek bir programla sahip çıkmak ve bu yoldan işçi sınıfı muhalefetini dağıtmak, tutulabilecek en akıllıca yol idi. Bu şekilde, zaten tutarlı bir önderlik koyamayan İtalyan Sosyalist Partisinin önderliğine son vermek de, gelecekte görülebileceği gibi mümkün olabilecekti. Ancak bu tür bir muhalefet hareketini kendi saflarına çekmek isteyen faşist hareketin bu tavrı, burjuvazinin bazı kesimlerini kuşkuya sevketmekte idi. Musolini, burjuvaziye güven verebilmek amacıyla, marksizmin düşmanı olduklarını, mevcut sisteme kesinlikle zarar vermeyeceklerini sık sık vurgulamağa çalışıyordu.

Faşist hareket, faşolar sayesinde artık yavaş yavaş toplumda önemli bir yeri olduğunu ispatlıyordu. Özellikle, 1919 Eylülünde, savaş sonrasında İtalyan sınırları içerisine dahil edilmemiş olan Fiume şehrinin, faşist şair D'Anunçiyo komutasındaki faşist birlikler tarafından işgal edilmesi, faşistlerin prestijini yükselten genel bir milliyetçi hava yaratmıştı. Bu, faşistlerin Nitti hükümetine kabul ettirdikleri ülke çapında bir olay oldu.

Bütün bu gelişmelere rağmen yapılan seçimlerde sosyalistler üç milyon civarında oy almışlardır. Faşistler seçimlerde hemen hemen hiçbir varlık gösterememişlerdir. Meclise 219 liberal, 156 sosyalist, 97 halkçı, 28 radikal ve 8 cumhuriyetçi milletvekili girdi. Musolini bağımsız olarak katıldığı Milano'da 250 bin oydan ancak beşbinini alabildi. Bu sonuçlar, sosyalistlerin faşizm tehlikesini ciddiye almamalarına daha fazla yardım etmiştir. Zaten o ana kadar muhalefet hareketini devrime yönlendirme yeteneğinde olmadıklarını da bir ölçüde ispat etmişlerdi.

İTALYAN SOSYALİST PARTİSİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONALİN TAVRI

1920 yılı içerisinde işçilerin faşistlere karşı verdikleri mücadele alabildiğine şiddetlendi. Tam, 1881 grev oldu. Birçok fabrikalar işgal edilip işçiler tarafından işletilmeğe çalışıldı. İtalya'nın önemli sanayi merkezleri olan, Viyareggiyo, Livunra, Milano, Ansona, Torino gibi şehirlerde şiddetli çatışmalar cereyan etti. 600.000 civarında işçi fabrikalara el koyuyor, kışlaları ele geçiriyor, faşistlere kan kusturuyordu. Böylesine bir gelişim hiçbir zaman gözönünde bulundurmamış olan İtalyan Sosyalist Partisinin Turati, Modigliani, Dugoni gibi oportünist önderleri dehşete kapıldı. Reformist anlayışlarını daha açık bir biçimde sergiler oldular. Burjuvazinin sunduğu uzlaşma siyasetini İtalyan Sosyalist Partisi içinde hakim kılmaya çalıştılar.

İtalyan Sosyalist Partisi 19 Mart 1919 Milano kongresinde 10'a karşı 3 oyla ikinci enternasyonali terkedip üçüncü enternasyonale katılmış, daha önce de emperyalist savaşa karşı çıkmıştı. Buna rağmen üçüncü enternasyonal yürütme kurulu başkanı olarak Zinoviev 27 Eylül 1919 kongresine, İtalyan Sosyalist Partisinden açık tavır bekleyen şu telgrafı çekmişti :

«Aziz Yoldaşlar ;

«......

«Komünist Enternasyonal, İtalyan proletaryasının gösterdiği sempatiden emindir. Ama bizim yeni uluslararası işçi birliğimizin, sempatiden daha fazla şeye ihtiyacı vardır. Biz amaç ve programda açıklık isteriz. Proletarya diktatörlüğü, diktatörlüğün biçimi olarak sovyetler, burjuva diktatörlüğünün araçları olan burjuva demokrat parlamentoların da-

ğıtılması, Kızıl Ordunun yaratılması. İşte uluslararası devrimci proletaryayı biraraya getirmesi gereken görevler bunlardır...» (The Communist International 1919 - 1943 Documents S. 71, jane Degras, 1956).

Komünist Enternasyonalin ilkelerine uymayan reformist çizgisiyle İSP, adım adım devrime de önderlik edemiyeceğini ispatlıyor ve tam da faşistlerin bekledikleri hayal kırıklığı ortamının doğuşunun bir numaralı etkeni oluyorlardı. Proletarya, yılmadan faşistlere karşı olan mücadeleyi sürdürüyor, ama karşısında açık bir program ve militan bir önderlik bulamıyordu. Komünist Enternasyonalin İSP'ye yönelttiği eleştiriler 1920 - 1921 yılları içerisinde daha kesin ayrımlı bir hal aldı. Komünist Enternasyonal, parti içerisinde varolan reformistlerden kopulmasının gerektiğini, artık bu önderlerin parti içerisinde burjuva siyasetinin doğrudan uygulayıcıları olduğunu söylüyordu. Avanti ve Communist dergileri, parti içerisindeki komünist kanadı teşkil ediyorlardı. Serrati merkezci bir tutumla Turati reformizmiyle uzlaşma siyaseti güdüyordu.

Serrati kominternin ikinci kongresine sunmuş olduğu raporda durumu; «İtalya'da siyasi ve ekonomik koşullar o hale gelmiştir ki, kaçınılmaz olarak devrime doğru gelişiyorlar. Parti öylesine güçlüdür ki, İtalyan proletaryasının neredeyse, iktidarı ele geçirip, sovyet sistemiyle diktatörlüğünü kurmaya hazır olduğu söylenebilir. Ama burjuvazinin kendi beyaz muhafızlarının hazırlanmasına rağmen, partinin askeri güçleri çok zayıftır.» (a.g.e., s. 188) şeklinde değerlendiriyor ve böyle bir durumda partide ayrılık çıkarmanın, partinin gücünü azaltacağını ve **bu nedenle** reformistlerle uzlaşılması gerektiğini savunuyordu. Komintern ise böyle bir ihtilâl duru-

munda parti içerisinde reformistlerle uzlaşmanın ihtilâlin ölümü olduğunu anlatmağa çalışıyordu. Komintern 27 Ağustos 1920 tarihli Zinoviev, Bukharin, Lenin imzalı raporunda şöyle deniyordu: «Bu durumda, parti içerisinde bulanık tavır, tereddütler, karar veremeyiş, proletaryaya sayılamayacak talihsizlikler getirir...

«İtalya'da **halkı gerçekten kapsayan,** büyük **proleter devrimi** için gerekli en önemli koşulların hepsi elde mevcuttur. Bunun anlaşılması gerekir. Bu başlangıç noktası olmalıdır. Üçüncü Enternasyonalin iddiası budur. İtalyan yoldaşların kendileri de takibeden adımları kararlaştırmalıdırlar.

«Bu açıdan biz deriz ki, İtalyan Sosyalist Partisi haddinden fazla kararsız davranmıştır ve davranmaktadır. Hergün İtalya'ya yeni huzursuzluklar getirmektedir. Bütün gözlemciler - İtalyan delegeleri de dahil olmak üzere - İtalya'daki durumun devrime son derece müsait olduğunu öne sürmekte ve tekrarlamaktadırlar. Buna rağmen, Parti, hareketi genelleştirmeğe, ona hedef göstermeğe, ona daha sistemli ve örgütlü bir karakter vermeğe, onu burjuva devleti üzerine kesin bir saldırı haline dönüştürmeğe girişmeksizin, birçok durumda bir kenara çekilmektedir...

«Bunun temel nedeni, iç savaş sırasında karşı - devrimin açık ajanları, proletaryanın sınıf düşmanları haline gelen reformist ve liberal burjuva unsurların partiyi kirletmesidir. Bu insanların sübjektif namussuzlukları ve edepsizlikleri ile objektif olarak oynadıkları tehlikeli rolü birbirine karıştırmak, bönlük ve aptallıktır... kişi olarak dürüst olabilirler, ama bunlar, komünist proletaryanın partisi içerisinde hiçbir yeri olmayan, objektif olarak devrim düşmanlarıdırlar...

«Kesin mücadele yaklaşıyor. İtalya sovyet olacaktır. İtalyan partisi **komünist** bir parti olacaktır...» (a.g.e. s. 190 - 191).

Görüldüğü gibi Lenin'de dahil olmak üzere Üçüncü Enternasyonal, İtalya'daki durumun tam bir devrim eşiği olduğunu ve sorunun parti içerisindeki duruma bağımlı hale geldiğini tespit ediyordu. Enternasyonalin İSP'ye önerdiği, reformistlerle bütün bağların kesilmesi talimatı, Serrati'nin merkezci tavrıyla engelleniyordu. Serrati, enternasyonalin kararlarına rağmen 5 Ekim 1920 tarihli Avanti gazetesindeki makalesinde «durumu doğru olarak kavramamış yoldaşların (enternasyonal kastediliyor) dikte ettirdiği insafsız şartlardan» söz etmekteydi. Buna karşın Lenin, Pravda'da, devrimci hareketi sabote etmekle yükümlü olan reformistlerle birliğin bir yıkım olacağını, kritik anlarda kararsız ve gönülsüz liderlerin terkedilmesinin, partiyi, hareketi ve devrimi zayıflatmayıp aksine güçlendireceğini, İtalya'da bu anın gelip çatmış olduğunu yazıyordu.

İşçilerin uyguladıkları devrimci terör reformistleri ürkütmüş, reformist Turati, olayların engellenmesi için hükümetle görüşmelere girişmişti. Parti içerisinde ayrılığın zararlı olacağını savunan merkezci Serrati, bu durum karşısında bile aynı tavrını sürdürdü. 15 Ocak 1921 Leghorn Kongresi'nde, Bordiga'nın enternasyonalin önerilerine uyulması doğrultusundaki önerisi reformist ve merkezciler sayesinde reddedildi. Serrati'nin tam bir merkezciye uyan, «enternasyonalin 21 kuralı kabul edilsin ama yorumu bize kalsın» şeklindeki önerisi kabul edildi. Bu tavır Üçüncü Enternasyonalce onaylanmadı, İtalyan Sosyalist Partisi Üçüncü Enternasyolden ihraç edildi ve enternasyonale bağlı komünistler İtalyan Komünist Partisi'ni kurdular.

Ancak merkezcilerin tavrı dolayısıyla İKP azınlık olarak kaldı. Leghorn Kongresi'nde, Bordiga'nın önerisi 59.000, Serrati'nin 98.000 ve Turati'ninki 15.000 oy almıştı. Merkezciler önemli bir güçtüler ve ayrıldıktan sonra da reformistlerle olan birliği devam ettirdiler.

Faşistlerin azgın saldırıları siyasi önderliğin kaypaklığı 1920 sonbaharından beri yer yer yılgınlık havasının doğmasına yol açıyordu. 1921 yılı içerisinde hareket belli ölçülerde geriledi. Ancak, işçiler mücadeleyi yine de sürdürüyorlardı. Devrimci saflardaki kargaşa artarken faşistler de alabildiğine güçlenmekteydiler. İki yıl önce 20 bin civarında olan faşist birlik üyeleri 1921 yılı sonlarında 300 bine ulaşmıştır. Kitleler içinde yaygınlaşan yılgınlık, bir umut gibi yükselen faşist harekete kaymakta en büyük faktör oluyordu. Faşistler bir yandan kuvvet gösterisi yaparken diğer yandan da kitlelerden yükselen taleplere çarpıtılmış da olsa cevaplar getiriyorlardı. Sosyalist hareketin içinde bulunduğu durum karşısında, faşist hareket dinamik, umut verici bir olay olarak yükseliyor, esas hedefini komünistler teşkil etmesine rağmen, kendisini anti-kapitalist bir hareket olarak göstermesini biliyor ve kimleri ne vaadlerle biraraya getirebileceğini çok iyi hesaplıyordu. Söylenenlerle yapılanlar arasındaki tutarsızlıklar, hareketlilik içerisinde örtülebiliyordu. Buna rağmen zaman zaman ihanete uğradıklarını farkederek faşist hareketi terkedenler de oluyordu. Ancak, gelişme hızı karşısında bunların niceliği yok denecek kadardı. Sosyalist devrim imkânı heba edilirken faşist «devrim» kendisini bir umut olarak sahnenin ön planına yerleştirmişti. Artık bundan sonra olaylar, belli ölçüde kaderci bir biçimde gelişecekti. Saldırıdan savunmaya geçen her ayaklanma gibi İtalyan İşçi hareketi de bire kadar ezile-

cekti. Ama bu defa hükümet kuvvetleri tarafından değil, «bir halk hareketi» gibi gelişen faşist hareketin baş rolde olduğu bir durumda. Aslında gelişim elbette ki kaderci bir biçimde ele alınamazdı. Yapılabilecek şeyler vardı. Üçüncü Enternasyonalin bütün uyarılarına rağmen İSP içerisindeki Serrati önderliğindeki maksimalistler, reformistlerle ilişkilerini kesmediler. Enternasyonalin uyarılarından tam iki yıl sonra reformistlerle ilişkilerini kesmeğe ve İKP ile birleşmeğe yanaştılar. Ne yazık ki bu tarihlerde Musolini de başbakanlık koltuğunda oturmaktaydı.

MİLLİ FAŞİŞT PARTİNİN KURULUŞU

1921 yılı Kasımına kadar parti olarak örgütlenmemiş olan faşistler, Ras denilen bölge şeflerinin denetiminde gruplar halinde örgütlenmişlerdi. Ancak bu durum faşist hiyerarşik işleyişte aksamalara neden oluyordu. Bazan Ras'lar kendi başlarına davranmağa kalkışıyorlar, başka partilerle kendiliklerinden işbirliğine girişiyorlardı. Denetim faşist savaş grupları yürütme kurulu vasıtasiyle sağlanıyordu. Bu hiyerarşik düzen yeterli değildi. Yeniden bir parti hiyerarşisi içinde örgütlenmek gerekiyordu. 1921 Kasımında toplanan kongrede yeni bir program etrafında Milli Faşist Partisi kuruldu. Kongreye sunulan raporda faşist partinin 150 bin üyesinin sınıfsal kompozisyonu şöyleydi: 13.868 tüccar ve idareci, 42 699 zanaatkâr, 9981 sanayici, 7209 devlet memuru, 14 989 özel kesimde çalışan memur, 680 öğretmen, 19 783 öğrenci, 1506deniz işçisi, 23 416 sanayi işçisi, 36 847 tarım işçisi, 18 084 çiftçi ve ortakçı, 81 286 savaştan dönen subay ve erler. Ayrıca raporda bu unsurların % 40'nın 20 - 25 yaş arasında olduğu belirtilmektedir.

Rapordan anlaşıldığı üzere faşistler özellikle orta sınıfların en dinamik unsurlarını parti içerisinde örgütlemeyi başarmışlardı. Ayrıca raporda, faşistlerin 138 kooperatif ve 64 bin üyeli 614 sendikada örgütlenmiş oldukları belirtiliyordu. Böylesine bir gelişim, başarısızlığını günbegün kitlelere kanıtlayan sosyalist hareketin alternatifi, onun ortaya koyduğu taleplerin demagojik bir karşıtı idi. Bunca karmaşık bir kompozisyonu nasıl oluşturabildiklerini kavrayabilmek için parti programını görmek yararlı olacaktır. Uzun da olsa programı aktarmakta yarar görüyoruz.

Milli Faşist Parti'nin Programı

Prensipler: Faşistlik, disiplinine daha ziyade kuvvet vermek için siyasi parti haline gelmiştir.

Millet tecrit olmuş olarak yaşayan bireylerin topundan ibaret değildir ;Nitekim partiler gayelere ulaşmak için bir alettir.

Devlet, milletin hukuki olarak örgütlenmiş şeklidir. Siyasi örgütler milletin değerleri içinde ifade ve himaye buldukça etkili şekillerdir. Birey ve korporasyonlar gibi bireylerden oluşan tüzel kişiler millet kadrosu içerisinde gelişir, büyür ve himaye edilirler. Milli Faşist Parti'si bugün dünyaya egemen olan sosyal örgüt şeklinin millet temeline dayandığını kabul etmiştir. Dünyada hayatın temel kanunu enternasyonalcilerin iddia ettikleri gibi bütün milletlerin birtek topluluk içinde birleşmesi değildir; muhtelif milletler arasında birleşmek, verimli ve barış içinde olması temenniye şayan bir rekabet kurmaktır.

Devlet: Devlet, siyasi ve adli bakımdan esas görevlerine indirgenmiştir.

Devlet, milletlere kuvvet ve sorumluluk vermek ve aynı zamanda milli teknik şuralar için esnaf ve

iktisadi teşkilâtlarına rey hakkı vermek mecburiyetindedir. Bireyi, devletin vatandaşı, devletin, milletin yüksek çıkarlarının gerçekleşmesi ve korunması için bir organ olarak ilgilendiren sorunlar parlamentonun yetkileri içindedir.

Bireylerin üretici sınıfı ile milli teknik şuraları ilgilenecektir.

Devlet egemen unsurdur.

Kendisine ruhani görevlerinin yürütülmesinde en büyük serbesti temin edilecek olan kilise, devlet hakimiyetine tecavüz edemez, devlet kilisenin ruhani vazifesine el uzatmayacaktır.

Milli Faşist Parti'si, siyasi teşkilatın şeklini milletin yararına ve tarihi seyrine göre, manevi ve maddi çıkarların yararına uygun olarak değiştirecektir.

Korporasyonlar : Faşizm korporasyonların gelişmesinin tarihi bir olgu olduğunu kabul etmiş ve bu gelişmeyi milli gayelere göre düzenlemek istemiştir.

Korporasyonlar, milli tesanüdün ifadesi ve üretimin yükseltilmesi aracı olmak üzere iki amaca yönelmişlerdir. Korporasyonlar, bireyi toplumun içinde boğmamak, tersine, bireylere değerlerini vererek ilerlemelerini sağlamak göreviyle yükümlüdürler.

Milli Faşist Parti'si, işçilerin yararına olmak üzere, şu esasları kurmak ve yapmak azmindedir. 1 — Tarım ve sanayi işçilerinin günde sekiz saatten fazla çalışmamalarını sağlamak. 2 — Hiçbir zaman üretime engel olmamak koşuluyla, bütün işçileri kazalara, hastalıklara ve ihtiyarlığa karşı sigorta ettirmek. 3 — Her zanaat kolunda işçilerden ve memurlardan oluşan bir temsil heyeti kurmak. 4 — Genel hizmetlerin idaresini teknik bakımdan

işçilere bırakmak. 5 — Üretim bakımından uygun olan tarım kesimlerinde küçük mülkiyeti arttırmak.

İç Politika: Milli Faşist Parti'si, milletin hayatında, genel ahlak ve bireysel ahlak arasındaki politikayı şerefli bir noktada bağdaştıracaktır.

Maddi ve manevi değerlere iç politika metodlarıyla hücum edenlere karşı milletin bu servet kaynakları korunacaktır.

Devlet, tekeli altına alarak değil, millet topluluğunun ahlaki, fikri, dini, artistik, hukuki, sosyal, fizyolojik yükselmesine yarayabilecek herşeye kıymet ve kolaylık verecek şekilde milletin kalkınmasını temin edilecektir.

Dış Politika: İtalya, Akdenizde Latin medeniyetinin temeli olmak ödevini başarabilmesi için kendisine katılmış çeşitli milletler üzerinde kanunlarını yürütebilmesi için, anayurdun dışındaki italyanları, kapsamlı bir himaye altında bulundurabilmesi için henüz mükemmel surette birleşmemiş olan yerlerde bile tarihi ve coğrafi tam bir birlik kurmak hakkına sahiptir.

Faşizm, bütün milletler iştirak etmedikçe ve iştirak eden milletlerin hepsine eşit gözle bakılmadıkça milletler cemiyetinin prensiplerine ve devamlılığına inanmaz.

Faşizm, enternasyonalcilerin, kızılların, beyazların ve diğer renklerin yaşayacağına inanmaz. Onlara, tarihin son tecrübesininde kanıtladığı gibi, muhakkak yıkılacaklarını şimdiden haber verir.

Ticari anlaşmalar ve milletler arası antlaşmalar İtalyanlığın daha büyük çapta yayılmasını temin etmelidir. Eldeki antlaşmalarda uygulanamayacakları anlaşılmış bulunan kararlar yeniden incelenip ve düzeltilerek, ülkenin ve dünyanın bugünkü gereklerine uydurulacaklardır.

Devlet, Akdeniz'de ve Okyanusların ötesinde bulunan İtalyan Kolonilerine kültürle ilgili özel talimat ile, seri vasıtalarla değer verecek, ilgi gösterecektir.

Milli Faşist Parti'si, Yakındoğu ve Uzakdoğu'nun milletleriyle dostça ilişkiler kurulmasına taraftardır. İtalyanın savunması ve yükselmesi görevini tamamen kavrayıp, kültürlü uyanık, kısacası, İtalyanın büyüklüğünü dünyada temsil etmek cevherine sahip bir diplomatik kadroya teslim edecektir.

Sosyal Siyaset : Devlet, bir hak ve görev olan özel teşebbüsün sosyal fonksiyonunu kabul eder. Milli Faşist Parti'si, kollektivist sisteme dayanan bir iktisadi sistemi isteyen sosyalist projeleri reddeder. Tarımsal ve sınai politikada ne yalnızca kollektivisit ne de özel teşebbüse dayanır. Milli gerçeklik bakımından üretim ve refahı amaç edinerek duruma göre her iki sistemden de yararlanır.

Milli Faşist Parti'si, iktisadi üretimin en kudretli, en faal etkeni olan özel teşebbüsün enerjileri şahlandırdığına inanmaktadır. Devletleştirmek, belediyelere maletmek gibi karışık, bozuk, idaresiz yollardan kaçınacaktır. Milletin zenginliğini amaç olarak aldığından, iktisadi hayat içerisindeki parazitleri süpürerek namuslu bir özel teşebbüs sistemini destekleyecektir.

Milli Faşist Partisi, işçi ve patronların düzensiz mücadelelerine mani olacak grevleri yasak edecek, işçiler ve patronlar arasındaki anlaşmazlıkları kesin ve süratli yollarla giderecektir.

Mülkiyet Siyaseti : Mülkiyetin hedefi milletin tarihi ve iktisadi bakımlardan ilerlemesini temin edecek bireyleri yetiştirmek, halkın ahlak ve irfan seviyesini yükseltmek, herçeşit idareciler zümre-

si yetiştirmek için kıymetleri değerlendirmektir.

Adliye: Özel mahkemeler kaldırılacak. Mahkeme usulleri, işleri en kısa zamanda çıkaracak şekilde konacaktır.

Milli Savunma: Faşistlerin gayesi ordu - millet birliğine doğru gelişmektir.

Parti, ihtiyaç halinde tam ve mükemmel şekilde ordu çıkarabilmek, tehlikeli anlarda milletin sonsuz kaynaklarından verebileceği insanları her zaman elinde bulundurmak azmindedir.

Ordu, aynı zamanda okullar ve spor kulüpleri ile işbirliği yaparak, vatandaşları ruhen ve bedenen harbe, vatan müdafaasına hazır hale getirmek ve onlara ilk askeri eğitimi vermek mecburiyetindedir.

Programın bu ilginç yapısı bazı burjuvaların faşist hareketi «kara bolşevizm» diye nitelendirmelerine kadar varıyordu. Ama sınıf bilinçli tekelci burjuvalar, mevcut krizi kendi lehlerine çözmenin ancak bu tür bir hareketle başarılabileceğini, alternatif olarak dikilen işçi - köylü hareketinin ancak bu tür bir hareketle atomlarına ayrılabilip, kapitalist sistemin devamının sağlanabileceğini çok açık gözlüyorlardı.

Musolini, faşist bir önder olarak gerçekten ileriyi gören, geniş bir halk hareketi gibi adım adım iktidara yürümesini bilen bir kişiydi. Faşistlerle sosyalistler arasındaki kuvvetlerin dengelendiği bir dönemde, kendi saflarında bile bir şaşkınlığa yol açan bir uzlaşma siyasetini gündeme getirmişti. Bu öylesine bir dönemdi ki, hem kendisi kuvvetlerini toparlıyacak ve nihai saldırıya geçebilecek, hem de işçi ve köylülerin saflarında yer alan reformist unsurların, faşizmin artık kanun yoluna girmiş olduğu düşüncesini egemen kılabilmeleri ve bolşevik ön-

derlerin tecritine yardımcı olabilecekti. Faşist hareket, reformist önderlerin bu tarihi ihanetiyle gerçekten başarılı olmasını bildi. Faşistler, faşist partisinin kuruluşundan sonra, yeniden militer bir örgütlenmeye gittiler ve şok gruplarını disiplinli bir duruma soktular. Şok gruplarının örgütlenmesi şöyleydi :

«Genel komutanlık dört genel müfettişlikten oluşur. Faşist partisi genel sekreteri savaş takımları ile ilgili her şeye karar verir ve yürütür.»

«Roma lejyonlarındaki savaş takımları iki sınıfa bölünmüştür.

Principiler : asıl militanlar

Triariler : yedekler.

Savaş grupları 20 - 50 üyeden oluşur. Her takımın bir Baş'ı ve iki Deçüriyon'u vardır.

Dört takım bir Çentüri oluşturur ve başkanı Çentüryon adını alır.

Dört Çentüri, bir Kohort oluşturur ve başkanı Senyör adını alır.

Üç ilâ Dokuz Kohort bir lejyon oluşturur ve başkanı Konsül adını alır. Konsüller ihtilal ordusu genel komutanlığına bağlıdır.

Üniforma kara gömlek, kara şapka, kara kuşak ve palaska, tozluklu bir pantolon ve çizmeden oluşur. Her takımın üç köşeli, üzerinde isminin yazılı bulunduğu bir flaması vardır. Bu ad ya savaşta öldürülmüş bir faşistin adı veya Duçe'nin sıfatlarından biridir. Selâmları eski Romalılara benzer ve «Alala Eia Eia» şeklinde bir haykırıştır.»

Görüldüğü gibi İtalyan tarihinin yeniden canlandırılışını andıran askeri örgütlenme sağlanmıştır. «Bir bomba yüz nutuktan daha iyidir» diyen Musolini, bu şok birliklerinin önemini daha başlangıcında farketmiş ve çok kısa bir zaman içerisin-

de bunların disiplinli, etkin bir güç haline gelmesi sağlanabilmiştir.

Faşist partinin kuruluşundan sonra da sosyalist hareketin gerileyişi devam etti. Özellikle 1921 Aralığından sonraki bir yıllık süratli gelişme faşistlerin Roma üzerine yaptıkları büyük yürüyüşle noktalandı. 1922 yılı içerisinde üç kabine değişikliği olmuş, devlet aygıtı bir türlü işletilemez hale gelmişti. Sistem açısından tek çare vardı: İktidarı Musolini'ye teslim etmek. Faşistlerin Roma yürüyüşüyle birlikte 30 Ekim 1922'de Musolini kral tarafından başbakan olarak atandı. Tabanda gelişmiş olan faşist hareket, artık devletin biçimini de tayin etme durumuna geldi. Musolini'nin oluşturduğu ilk koalisyon kabinesi, aynı zamanda çeşitli güçlerin de ittifakını sağlıyordu. Bu ittifak sayesinde açık diktatörlük adım adım gerçekleştirildikçe ortaklar da birer birer bakanlıklardan kovalandı.

Faşitlerin iktidarı ele geçirmesini önlemek üzere sosyalistler ve komünistler genel grev ilan ederek son bir çabada bulunmak istediler, ama bir faşist yazarın belirttiği gibi «şayet aynı şey 1919-20 yıllarında, yani komünistlerin kuvvetli, faşistlerin henüz zayıf olduğu zaman yapılsa, savaşın, Rus devriminin ve Almanya'daki devrim heyecanının etkisi devam etseydi, nihayet kızılların başında azılı şefler bulunsaydı, bu teşebbüsü başarıya ulaştırmak mümkün olacaktı. Fakat zaman çok geçti. Faşistlik İtalya'da temelini atmıştı.»

Üçüncü Enternasyonal de durumu aşağı yukarı böyle değerlendiriyordu. 21 Aralık 1922'de çıkan Inprekorr'da, Üçüncü Enternasyonal Dördüncü Kongre Prezidyumu, İtalyan Komünist ve sosyalist partilerinin ortak bildirisinde şöyle deniyordu:

«İşçiler! Yoldaşlar!

1920'de İtalyan işçi sınıfı iktidarı ele geçirmenin eşiğindeydi; işçiler fabrikaları işgal ediyor; hatta köylülüğün en geri kesimleri bile harekete katılmış, toprak sahiplerinin mülklerine zorla el koyuyorlardı; proletaryanın kızıl muhafızlarının ilk nüveleri kendiliğinden ortaya çıkıyor, devrim ülkenin her yanında alevleniyordu. Tarihdeki önder rolünün kendisine ait olduğunu hisseden işçi sınıfı en büyük ve en kahramanca fedakarlıklar için hazırdı. Ama tam bu noktada, proletaryanın en tehlikeli düşmanları partinin kendi safları içerisinde yükseldi... tüm merkezci ve reformist takımı zaferi ellerinizden sıyırıp, burjuvaziyi kurtardılar.

«1920'de iktidarı ele geçirmeyi başaramadınız ve bu nedenle de 1922'de faşistler, Roma üzerine yürüyüp kendi diktatörlüklerini kurabildiler.» (jane Degras, a.g.e., s. 447).

Gerçekten, faşizm iktidara gelmeden önce, sosyalist hareket karşısında siyasi ve ideolojik üstünlüğü ele geçirmişti. Bu faşizmin Marksizm - Leninzm'den daha üstün bir siyaset ve ideoloji olmasından ileri gelmiyor, yalnızca ülkenin somut şartlarında Marksizm - Leninizm'in yaratıcı bir biçimde hayata geçirilemeyeşinden doğuyordu. Faşistler böylesine bir ideolojik üstünlük elde edemeden de bir darbeye girişebilir ve proletaryanın haklarına tecavüz edebilirdi. Ama İtalyan proletaryasının başına olabileceklerin en kötüsü geldi. Faşizm, siyasi üstünlüğü ele geçirdiği gibi, bir halk hareketiymişçesine belirli kitleleri de peşine takarak görünüşte ideolojik bir üstünlüğü de sağlayabildi. İktidarın eşiğine gelmiş olan proletaryanın böylesine bir yenilgisinde kendi önderlerinin hataları birinci dereceden rol oynamıştı. Faşizm iktidara geldikten sonra da italyan komünist ve sosyalist önderleri doğru bir siyasetin uygulayıcıları olamadılar. Enternasyo-

nalin önermiş olduğu faşizme karşı birleşik cephe taktikleri italyan komünist önderleri tarafından kavranılamadı. İtalyan sosyalist ve komünist partileri arasındaki birlik sağlanamadı. Sosyalist parti içerisindeki reformist önderlerden Nenni, birleşme yanlısı olanları tecrit edebilmek amacıyla gereken her şeyi yaptı. Aynı şekilde Bordiga, daha önce açıkça devrim hareketine ihanet etmiş olan reformist önderleri Musolini'den daha tehlikeli düşmanlar olarak ilan etmeğe devam etti. Komünist Enternasyonalin bütün çabalarına rağmen, reformistlerin muhalefetiyle Birleşik Cephe gerçekleştirilemedi. İtalyan sosyalist partisi, içerisinde birleşik cepheden yana çıkan Serrati önderliğindeki, bu defa azınlık haline gelmiş olan grup partiden ihraç edildi.

Sosyalist hareket içerisindeki bu kargaşa devam ederken, Musolini faşist diktatörlüğü adım adım pekiştirdi. Başlangıçta belirli direnişlerin varlığını gözönünde bulundurarak genel bir saldırıya geçmediyse de, genel bir saldırıyla başarılacak işleri adım adım 1926'ya kadar tamamladı. 1926'ya gelindiğinde çıkan son bir kararnameyle tüm örgütlenme ve basın özgürlüklerine de son verildi. Faşizm açık diktatörlüğünü oturtmuş, son derece güçlü mücadele olmadıktan sonra yıkılamayacak hale gelmişti.

KURTULUŞ

Carlota Harekatı

Kübalıların tarihi enternasyonalizm örneklerinden birini verdikleri Carlota Hârekâtını anlatan bu yazıyı, bu mücadeleyi bir istila harekatı olarak göstermeğe çalışan «yerli çin milliyetçisi» dostlarımıza ithaf ederiz. -Kurtuluş -.

Birleşik Amerika, Angola'da Küba askerlerinin bulunduğu yolundaki ilk resmi açıklamasını 24 Kasım 1975'te yaptı. Bundan üç ay sonra Venezuella'ya kısa bir ziyaret yapan Henry Kissinger, özel bir konuşma sırasında Devlet Başkanı Carlos Andrez Perez'e: «İstihbarat servislerimiz o denli kötüleşti ki, Küba'nın Angola'ya asker göndermeye başladığını, askerler Angola'ya vardıktan üç ay sonra öğrendik» dedi. Tam o sıralarda, Angola'daki Kübalı asker, uzman ve sivil teknisyenlerin sayısı Kissinger'in tahmininden bile fazlaydı. Luanda limanında demir atmış gemilerin çokluğu karşısında, penceresinden bu gemileri sayan Başkan Agostinho Neto, kendine özgü bir tevazu irkilmesi geçirdi. «Doğru değil bu» dedi, kişisel yakınlığı olan bir yetkiliye; «eğer bu biçimde devam ederlerse Kübalılar kendi kendilerini mahvedecekler.» Çok büyük bir olasılıkla Kübalılar bile Angola halkına yaptıkları dayanışma yardımının bu boyutlara ulaşacağı-

nı önceden kestirememişlerdi. Buna karşın başından beri, eylemlerinin hızlı, kararlı ve her ne pahasına olursa olsun başarılı olması gerektiğini açıkça anlamışlardı.

Küba devrimi ile MPLA arasındaki ilk ilişki, Che Guevera'nın Kongo'daki devrimci eyleme katıldığı sıralara denk gelen 1963'ün Ağustos ayında kuruldu. İlişkiler giderek güçlendi. Neto 1966 yılında daha sonra savaşta ölen MPLA Başkomutanı Endo ile birlikte Küba'ya giderek Fidel Castro ile görüştü.

Bu ilişkiler, Angola'daki mücadelenin koşulları yüzünden daha sonra çok azaldı. Kübalı Komutan Flavio Bravo, Neto ile ancak Mayıs 1975'te Brazzaville'de görüştü. O sıralarda Portekizliler Afrikadaki sömürgelerinden çekilmeye hazırlanıyorlardı. MPLA'nın Başkanı silah ulaşımı için yardım istedi ve daha geniş biçimde yardım istenebileceğinden söz etti. Bu görüşmeleri Komutan Raul Diaz Argülles başkanlığındaki bir Küba heyetinin Luanda'yı ziyareti izledi. Neto bu kez daha belirgin fakat daha aşırı olmayan bazı isteklerde bulundu; bir grup eğitimcinin askeri eğitim tesisleri kurup söz konusu tesislerin yönetimini üstlenmeleri gibi.

GERİCİ SALDIRI :

Angola'daki durumu inceleyen en yüzeysel bir gözlemci bile, Neto'nun isteğinin onun alçakgönüllüğünün tipik bir örneği olduğunu görebilirdi. Gerçi 1956 yılında kurulan MPLA, ülkedeki kurtuluş hareketlerinin en eskisi ve tek kitle tabanı olanı idi. Ayrıca ülkenin koşullarına uygun tek sosyal, siyasal ve ekonomik program onlarınki idi, ama yine de MPLA askeri bakımdan en zayıf kurtuluş hareketiydi. Ellerinde Sovyet yapısı silahlar vardı ama

onları kullanabilecek yetenekte eleman yoktu. Buna karşılık, Angolaya 25 Mart'ta giren çok iyi eğitilmiş Zaire ordusu Carmon'a kentinde Holden Roberto başkanlığında **de facto** bir hükümet ilan etmişti. Roberto, Mobuto'nun kayınbiraderi ve FNLA' nın lideriydi; CIA'le olan ilişkileri ise herkes tarafından biliniyordu. Batı'da ise Zambiya tarafından desteklenen Jonas Swambi liderliğindeki UNİTA vardı. Swambi tam bir maceraperestti ve sürekli olarak Portekizli sömürgecilerle, yabancı şirketlerle işbirliği halindeydi. Bunlardan başka, Güney Afrika ordusu 5 Ağustos günü işgal altındaki Namibya'dan güney Angola'ya girdiler. Sözde gerekçeleri Raucana - Calaqua elektrik kompleksinin barajlarını korumaktı.

Son derece büyük ekonomik ve askeri güçle beslenen tüm bu gruplar, 11 Kasım öncesi Luanda çevresini yarılamaz biçimde sarmaya hazırdılar. Bu tarihte Portekiz, tam beş yüz yıldır sömürerek servet yaptığı çok zengin ve güzel Angola'yı terkedecekti. Kübalılar Neto'nun yardım çağrısını geniş anlamda karşıladılar, hatta Neto'nun istediğinden de fazlasıyla. Derhal 480 uzmandan oluşan bir grup gönderdiler. Uzmanlar, altı aylık bir zaman süresi içinde dört eğitim merkezi kurarak, 16 piyade taburu ve 25 topçu bataryasını örgütleyeceklerdi. Bunların yanı sıra bir doktorlar grubu, 115 araç ve bir ulaştırma şebekesi sağlandı.

Bu ilk grup durumları çok parlak olmayan üç gemiyle gönderildi. «El Vietnam Heroico» adlı tek yolcu gemisi, 1956 yılında diktatör Fulgencio Batista tarafından bir Hollanda şirketinden satınalınmış ve bir eğitim gemisi haline dönüştürülmüştü. «El Coral Island» ve «La Plata» adlı diğer iki gemi ise, ticaret gemilerinin yeniden düzenlenmesiyle sağlanmışlardı. Gemilerin yüklenme biçimini, Kübalıla-

rın Angola'daki içinden çıkılması zor durumu önceden ve cesurca görmelerinin çok iyi bir belirtisidir. Kübalıların kendi yakıtlarını da beraberlerinde götürmeleri garip gelebilir. Çünkü, Angola'nın petrol üreten bir ülke olmasına karşılık, Küba petrolünü dünyanın öteki yarısındaki Sovyetler Birliği'nden sağlamak zorundadır. Fakat Kübalılar şansa hiç yer bırakmadılar. İlk üç gemiye 1.000 ton petrol yüklediler. «El Vietnam Herico» ağzı açık 55 galonla 200 ton petrolle denize açıldı. «La Plata» gemisine yüklenen petrol ise güvertede seyahat etti. Yüklemenin tamamlandığı son gün, Küba'nın ünlü bayramlarından biriyle aynı güne denk geldi. Gökyüzüne roketler atıldı ve havai fişek harikaları ta Havana limanına dek ulaştı. Ve buralardan sıçrayacak ufak bir kıvılcım, bu yüzer cephaneliklerin üçünü de bir kül yığını haline getirebilirdi. Gemileri uğurlamak için Fidel Castro da limana gitti, zaten ondan sonra giden gemilerin tümü de, hep Castro tarafından uğurlandı. Castro, gemileri denetledikten sonra, yine her zamanki karakteristik rahatlığıyla şöyle dedi : «Ne olursa olsun, **Granma**'da olduğundan daha fazla rahat edeceksiniz».

Portekiz askerlerinin, Kübalı uzmanların karaya çıkmalarına izin verecekleri konusunda da hiç bir güvence yoktu. 26 Haziran tarihinde ilk Küba yardım grubunun Angola'ya ulaşmasından sonradır ki, Castro, o sırada Havana'da bulunan Albay Otelo Saraiva de Carvalho'dan, Portekiz hükümetinin, Küba yardımının Angola'ya gidebilmesi için yetki vermesini istedi. Carvalho, durumu ayarlamak için söz verdi. Ancak ardından ses sada çıkmadı. Tüm bunlara karşın, El Vietnam Heroico 4 Ekim'de Puerto Amboim'e, El Coral Island 7 Ekim'de Punta Negra'ya ve ondan dört gün sonra da La Plata Angola sahillerine vardılar. Kimse onlara bu izni vermemişti ama kimse karşı da çıkmadı.

Kübalı eğitimciler önceden kararlaştırıldığı gibi MPLA tarafından karşılandı ve derhal dört eğitim okulu açıldı. Bunlardan bir tanesi Luanda'nın 30 kilometre uzağında Portekizlilerin Salazar dediği Delatando'da idi, bir diğeri Atlas okyanusu kıyısındaki Benguela limanındaydı. Üçüncüsü, uzak bir doğu eyaleti olan Lunda'daki Saurimo'daydı, buradaki askeri üs geri çekilmeden önce Portekizlilerce tahrip edilmişti. Sonuncu okul da Cabinda' daydı.

Holden Roberto'ya bağlı birlikler Luanda'ya çok yaklaştıkları zaman, Delatando'daki okulda, öğrencilerine ilk dersi veren Kübalı eğitimci, kiralık askerlerin zırhlı araçlarını görebiliyordu. Ekim 23 te bir Güney Afrika motorlu tugayı Namibya üzerinden Angola'ya girdi. Üç gün içinde hiç direnişle karşılaşmadan, Sa'da Bendeira ve Moçamedes kasabaları işgal edildi. Sanki bir pazar gezintisi gibiydi; Güney Afrikalılar tanklarına yerleştirilmiş kasetlerde neşeli müzik çalıyorlardı. Kuzeydeki kiralık askerlerin lideri ise harekatı Honda marka bir spor arabadan yönetiyordu, yanındaysa sarışın bir film yıldızı oturuyordu. Kiralık askerler öylesine bir tatil havasındaydılar ki, öncü çıkarmak zahmetine bile katlanmadılar. Bu yüzden arabayı paramparça eden roketin nereden geldiğini bile kavrayamadılar. Geri kalan tek şey kadının çantasıydı, çantanın içinde bir gala elbisesi, bir bikini ve Holden Roberto tarafından Luanda'da düzenlenecek olan zafer törenleri için bir çağrı bulundu.

Hafta sonuna gelinceye dek, Güney Afrikalılar Angola'nın 600 kilometre içine girmişlerdi ve günde 70 kilometre hızla Luanda'ya yaklaşıyorlardı. 3 Kasım'da Benguela eğitim merkezine saldırdılar. Bu yüzden Kübalı uzmanlar sınıfları tatil edip, saldırganlara karşı öğrenci - askerleriyle karşı koyma-

ya çalıştılar. Çarpışmaların arasında uzmanlar öğrencileri eğitiyorladı. Doktorlar bile askeri becerilerini yeniden gözden geçirmek zorunda kaldılar. MPLA liderleri o zamana dek bir cephe savaşı için değil gerilla savaşı için hazırlanmışlardı. Ancak artık işler o noktaya gelmişti ki, MPLA liderleri, emperyalizmin en aç gözlü ve yıkıcı kaynaklarınca beslenen bu birleşik saldırıyı ancak uluslararası dayanışmanın desteğiyle püskürtebileceklerini anladılar.

KÜBA ENTERNASYONALİZMİ :

Enternasyonalizm ruhu Kübalıların geleneksel bir özelliğidir. Her ne kadar devrim, enternasyonalizmi Marksizmin ilkelerine göre tanımlayıp, güçlendirdiyse de, bu ruhun temeli çok daha önceleri Jose Marti'nin yazı ve eylemlerinde yer almıştı. Bu mücadeleye adanmışlık, Latin Amerika'da, Asya'da ve Afrika'da çok açık bir biçimde varolagelmiştir. Küba devrimi çok önceden sosyalist niteliğini belli etmişti. Fransız sömürgecilere karşı savaş veren Cezayir Kurtuluş Cephesi'ne yardım ediyorlardı. Sırf bu yüzden De Gaulle hükümeti Cubana de Aviacion uçuşlarının Fransa üzerinden geçişi yasaklamıştı. Daha sonraları Küba'nın kendisi Flora adlı kasırga felaketine uğradığı zaman bile, Kübalı enternasyonalist savaşçılardan oluşan bir tabur Faslılara karşı çarpışan Cezayir'e gönderilmişti. Gerçekte Afrika'daki çağdaş kurtuluş hareketlerinin tümü Küba'nın desteğini aldı. Bu destek, silah, eğitim teknisyeni ve sivil uzmanlar gönderme biçiminde olabiliyordu. Mozambik 1963'ten, Gine - Bissau 1965'ten bu yana Kamerun ve Sierra Leone şu veya bu zamanda Küba'dan dayanışma yardımı istediler ve aldılar.

Gine Cumhuriyeti Başkanı Seku Ture, kiralık askerlerin bir saldırısını Küba'nın yardımıyla püskürttü. Şimdi Küba Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi olan Komandante Pedro Rodriguez Peralta, Gine - Bissau'da Portekizliler tarafından esir alınmış ve yıllarca hapiste kalmıştı. Agostinho Neto, Portekiz'de okuyan Angola'lı öğrencilere, sosyalist bir ülkede öğrenim yapmaları çağrısında bulunduğu zaman, bunların bir çoğu Kübaca kabul edildi. Öğrencilerin bir çoğu şimdi Angola'da sosyalizmin inşa edilmesi için çalışıyorlar. Bazıları çok önemli mevkideler. Örneğin ekonomist olan Minga, Maliye Bakanlığı görevini yürütüyor. Kübalı bir kadınla evlenen jeoloji mühendisi Enrique dos Santos ise halen MPLA Merkez Komitesi üyesi. Askeri Akademi başkanlığı görevinde bulunan Mantos'un mesleği ziraat mühendisliği. Küba'daki öğrencilik günlerinde iyi bir futbolcu olarak ün yapan N'Dalo ise şimdi Angola Birinci Tugayı'nın komutan yardımcılığını yapıyor.

Tüm bunlara karşın Küba'nın Afrika'daki varlığını gösteren en güzel örnek Che Guavera'dır. Guavera yaşamının en olgun ve yararlı döneminde gerilla savaşına katılmak için Kongo'ya gitti. Küba'yı 25 Nisan 1965 tarihinde terketti.

Aynı gün istifasını Fidel Castro'ya sunarak, kendini hükümete bağlayan tüm görevlerinden ve komutanlıktan ayrıldı. Seyahatini ticari bir havayoluyla yaptı. Takma bir ad kullandı yüzüne de ustaca iki küçük değişiklik yaptırdı. Çantasında edebiyat yapıtları ve astımı için ilâçlar vardı. Uzakta olduğu sürece otel odasında kendi kendine uzun saatler satranç oynuyordu. Üç ay sonra Kongo'da 200 Kübalı askerle buluştu. Bu askerler Küba'dan silah yüklü gemilerle birlikte gelmişlerdi. Che'nin temel görevi, Belçikalı sömürgecilerin ve uluslar-

arası maden şirketlerinin kuklası Moiz Çombe'ye karşı savaşan Ulusal Devrim Konseyi gerillalarını eğitmekti. Lumumba öldürülmüştü, Devrim Konseyi'nin Başkanı görünüşte Gaston Soumaliot idi ama gerçekte eylemleri yöneten Laurent Cavila idi. Cavila eylemleri, Tanganika Gölü kıyısındaki Kigonadan yönetiyordu. Bu durum kuşkusuz, Che'nin gerçek kimliğini saklamasına büyük oranda yardımcı oldu. Che güvenlik nedenleriyle Küba misyonunun lideri olarak görünmüyordu. Bu yüzden kendisi yerliler arasında, Swahili dilinde ikinci anlamına gelen Tatu diye tanınıyordu.

Che Guavera Kongo'da 1965'in Nisan ayından Aralık'a dek kaldı. Gerillaları yalnızca eğitmekle kalmayıp, onların başında ve onlarla birlikte çarpıştı. Che'nin Castro'yle olan ilişkileri yoğun bir spekülasyon konusu oldu, ne var ki, ikisinin sürekli ve dostça ilişkileri hiç bir zaman zayıflamadı, iletişimleri hiç kesilmedi. Çombe devrildikten sonra Kongolular, ateş kes anlaşmasını sağlamak için Kübalıların çekilmesini istediler. Che, geldiği gibi gitmişti: tek bir gürültü yapmadan. Kongo'dan Darüsselam'a giden bir uçağa bindi, altı saatlik yolculuk boyunca kafasını satranç problemlerinden kaldırmadı. Yanındaki yerde oturan kübalı arkadaşı, Che'nin eski hayranlarından biri olan Zanzibar ordusu siyasal komiserinin, Che'nin dikkatini bir an için olsun çekmek amacıyla yaptığı girişimleri karşılamaya çalıştı. Komiser tüm yol boyunca aralıksız Che'den söz etti.

Che, Afrika'dan bu geçişi sırasında kimsenin sökemiyeceği bir tohum ekti. Adamlarının bir bölümü o zaman Amilcar Cabral yönetiminde olan PAİGC ve özellikle MPLA'ya bağlı gerillaları eğitmek için Brazzaville'e gittiler. Bu birliklerden bir tane-

si daha sonra gizlice Angola'ya girdi ve «Camilo Cienfuegos Birliği» adı altında Portekizlilere karşı verilen mücadeleye katıldı. Bir diğeri, Cabinda'ya sızarak Kongo nehrini geçti ve Agostinho Neto'nun doğum yeri olan Dembo bölgesine yerleşti. Bu bölgede Portekizlilere karşı beş yılı aşkın bir süredir mücadele veriliyordu. Yani Küba'nın Angola'ya yaptığı son yardım geçici bir dürtüden değil, Afrika'ya karşı izlenen devrimci politikadan kaynaklandı. Ancak bu kez, Küba'nın yeni ve dramatik bir unsur hakkında da karar alması gerekiyordu. Artık sorun yalnızca yardım göndermek değil, gerçek anlamda bir savaşa katılmaktı. Bu savaş altı bin mil uzaktaydı, yol açacağı ekonomik ve insansal maliyeti ve önceden görülemeyen siyasal sonuçları hesaba gelmiyordu.

AMERİKAN ÇIKMAZI:

Birleşik Amerika'nın, ozamana dek Güney Afrika'da yaptığı gibi kiralık askerler aracılığıyla değil de, Angola savaşına doğrudan katılma olasılığı, yanıtı verilemeyen can sıkıcı bir bilinmezdi. Ancak aşağıda sıralanan faktörler böyle bir şeye kalkışmadan önce Birleşik Amerika'nın enaz bir kaç kez düşünmek zorunda olduğunu gösteriyordu. Birleşik Amerika Vietnam yıkıntısından ve kimsenin seçmediği bir Başkanla Watergate skandalından yeni çıkıyordu. CIA, kongre'nin elinde tutukluydu, ve kamuoyunun gözleri üstünde olduğundan geniş çapta uzlaşma durumundaydı. Hükümet, kendi ülkesindeki ve Afrika'daki siyah çoğunluğun karşısında Güney Afrikalı ırkçıların müttefiki durumuna düşmek istemiyordu. Son olarak ta, ülke, tüm dikkatini başkanlık seçimlerine ve 200'üncü yıl törenlerine çevirmişti.

Bunlardan başka, Kübalılar, eylemlerinin, barış içinde bir arada yaşama ve yumuşama politikasına olacak etkilerinden haberdar olmakla beraber, Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkelerin desteğine rahatça güvenebilirlerdi. Bu geri dönülmez kararın alınmasında karşılaşılan sorunların 24 saatte çözümlenebilmesi çok zordu. Tüm bunlara karşın tam 24 saat sonra, 5 Kasım'da yapılan Küba komünist Partisi liderlerinin toplantısında karar gürültüsüzce alındı. Karşı iddiaların çokluğuna karşın Küba bu kararı kendi başına ve bağımsız bir biçimde aldı. Sovyetler Birliği durumdan kararın alınmasından önce değil, sonra haberdar edildi. Bir başka 5 Kasım (1843) günü Siyah Carlota adlı bir kadın köle, Matanzas yöresindeki Triunvirato çiftliğinde çalışırken palasını kapmış ve köle ayaklanmasının başına geçmiş, isyan sırasında öldürülmüştü; işte onun anısı için Angola'daki dayanışma eylemine «Carlota Harekatı» adı verildi.

«Carlota Harekatı», 13 günlük bir süre içinde özel olarak donatılmış 650 kişilik bir grubun yola çıkarılmasıyla başladı. Havana'daki askeri Jose Marti Havaalanından, o zaman hâlâ Portekizlilerin elinde bulunan Luanda Havaalanına gönderildiler. Görevleri, Portekiz askerleri çekilinceye kadar düşman kuvvetlerinin başkente yaklaşmasını engellemekti. Daha sonra da denizden takviye beklerken direniş hareketini destekliyeceklerdi. Fakat ilk iki uçuşla giden adamlar çok geç kaldıkları inancındaydılar ve tek umutları Cabinda'yı kurtarmaktı.

İlk grup 7 Kasım saat 16.00 da ayrıldı. Cubana de Aviacion'un efsanevi Bristol Britannia BB 218 s uçağı iki hostesle birlikte tarifeli bir uçuş için havalandı. Uçağın İngiliz yapımcıları yapımından vazgeçmişler ve yalnızca dünyanın her yöresine kiralıyorlardı. Yolcular tıpkı Granma'da olduğu gibi

tam 28 kişi olduklarını açık seçik hatırlarlar. Tatil giysileri içindeydiler, çanta taşıyorlardı, üzerlerinde hiç bir askeri işaret yoktu ve kendi pasaportlarını kullanıyorlardı. Görünüşleri tam, Karayip güneşinde kızarmış sağlıklı turist görünüşüydü.

Devrimci Silahlı Kuvvetler'den ziyade İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan özel birlikler taburunun üyeleri, ideolojik ve politik düzeylerinin yanı sıra üstün bir savaş becerisine de sahiptiler. Bazılarının akademik dereceleri vardı ve entellektüel açıdan da tam olmak için sürekli okurlardı. Bu yüzden sivil turistler kılığına girmiş olmaları onları fazla şaşırtmamalıydı. Ancak bavullarının içinde makinalı tüfekler vardı ve kargo tatil giysileriyle değil, mükemmel hafif cephanelikle doluydu, bunun yanı sıra herbirinin kişisel birer tabancası, 75 milimetrelik tüfekler ve 82 milimetrelik havanları vardı. Uçaktaki tek yeniden düzenleme - tehlike anında silahların çıkarılması için kullanılacak olan - tabana bir kapının eklenmiş olmasıydı. Petrol almak için uğranılan Barbados'a tropikal bir kasırgayla birlikte inildi. İkinci durak Gine - Bissau idi, burada durmalarının nedeni, Brazzaville'e gizlice girmek için havanın kararmasını beklemekti. Kübalılar bu zamanı uyuyarak değerlendirdiler. Ama ne uyku, her taraf sivrisineklerle doluydu, kandan ıslanmış yataklarında yaşamlarının en korkunç uykusunu uyudular. Mobuto her zamanki önemsemez konuşma biçimiyle, Brazzaville'in, Zaire'nin modern başkenti Kinshasa'nın aleviyle aydınlandığını söyledi. Bunda da çok haklıdır. İki kent Kongo nehrinin iki yakasında kuruludur. Havaalanları o denli yakındır ki, bölgeye ilk uçan Kübalı pilotlar düşman havaalanına inmemek için çok dikkatli olmak zorunda kalmışlardı. Bu işi kazasız belasız kotardılar. Işıklar karşı kıyıdan yapılacak herhangi bir gözlenmeyi

önlemek için kapatılırdı ve Brazzaville'de yalnızca, Angola'da ne olup bittiğini öğrenmek için radyo haberlerini dinlemek için kalırlardı. Portekizli komiserle arası iyi olan MPLA komutanı Neto, Kübalıların inişi için izin almıştı. Kübalılar da bu izni kullandılar, hem de felaket bir yağmur altında ve kontrol kulesinin hiç bir yardımı olmadan, 8 kasım gece saat 10.00 da. 15 dakika sonra ikinci uçak vardığı zaman, bir topçu alayı, bir tabur motorlu birlik ve roket atar personelle dolu üç gemi Küba'yı terkediyordu. Yolcularını 27 Kasım'da Angola'da boşaltmaya başladılar. Düşman tarafına gelince, Holden Roberto'nun birlikleri Kübalıların bulunduğu Gran Farni karargahına o denli yakındı ki, burayı amaçlıyan bombardıman, yakında yaşıyan yaşlı bir kadını öldürmüştü. Dinlenmek için hiç zaman yoktu. Askerler haki üniformalarını giyerek, MPLA saflarına katıldılar ve tabii hemen savaş meydanına gittiler.

Güvenlik nedenleriyle, Küba basını Angola'ya gönderilenlerden söz etmemişti. Küba'da bu çeşitli önemli askeri konular sekiz milyon kişi tarafından kıskançlıkla gizli tutulur. Komünist Parti'nin Birinci Kongresi yeni bir boyut almaya başladı.

GÖNÜLLÜLER :

Gönüllü birlikler kurma sürecinin ilk aşaması, kişisel haberleşme yoluyla yaşları 17 ila 25 arasında olan erkek ön cephe yedekleriyle, Devrimci Silahlı Kuvvetler'in eski üyelerine başvurmaktı. Telgrafla gerekli askeri komisyonlara başvurmaları için çağırıldılar. Hiç bir neden verilmemesine karşın, askeri yeteneği olduğuna inanan herkes bir telgrafın gelmesini beklemeden bölgesel komitelere hücum etti. Bu kitle heyecanının ulusal düzensizliğe dönüş-

mesini önlemek için gerçekten çok çaba harcanmak zorunda kalındı.

Seçim için kullanılan kriter, ancak acil durumun izin verdiği sertlikteydi. Yalnızca askeri, bedensel ve moral özellikler değil, aynı zamanda iş kaydı ve siyasal formasyon da komitece dikkate alınıyordu. Ancak işin bu denli sıkı tutulmasına karşın, bir çok kişi filtreden sızmayı becerdi.

Örneğin kalifiye bir mühendis kendini kamyon şoförü diye yutturdu. Yüksek bir yetkili ise filtreden teknisyen olarak sızdı. Bir kadın da neredeyse er olarak kabul edilecekti. Babasının izni olmayan bir genç babasıyla Angola'da karşılaştı, baba da ailesine söylemeden gitmişti. Ama bunun yanında, gazeteci olan annesi ve doktor olan babası Angola'ya gönderilirken, 21 yaşındaki bir çavuş hiçbir şekilde gerekli izni koparamadı ve kızgınlık içerisinde savunma görevine geri gönderildi. Bir çok adi mahkum da seçilmek için başvurdu ancak bunlar göz önüne bile alınmadılar.

Angola'ya giden ilk kadın daha önce bir kaç kez «işin kadınlar için çok ağır olduğu» gerekçesiyle reddedilmişti. Aralık ayının başlarında kaçak olarak gitmeye hazırlanıyordu, hatta fotoğrafçı bir yoldaşın yardımıyla her şeyini hazırlamıştı. Ne var-ki tam o sırada yasal olarak seçildiğini öğrendi. Devrimci Silahlı Kuvvetlere 1969 yılında katılan ve iyi atıcılığıyla kendini belli eden 23 yaşındaki bu öğretmenin adı Esther Lilia Diaz Rodriguez'dir. Adları Cesar, Ruben ve Erineldo olan üç erkek kardeşiyle gitti. Dördü de kendi girişimleriyle ve birbirlerine danışmadan gittiler. Dördünün de annelerine anlattıkları hikaye aynıydı : Parti Kongresi'yle ilgili olarak düzenlenen Camaguey ordu tatbikatına gideceklerini söylediler. Tümü de geriye sağlam döndüler. Anneleri her ne kadar Angola'ya git-

tikleri için çocuklarından gurur duyuyorsa da, yalan söyledikleri için onları affetmedi.

Geri dönen askerlerle yapılan konuşmalar, bazı Kübalıların Angola'ya çok garip dürtülerle gittiğini gösterir. En azından bir tanesinin başka bir ülkeye sığınmaktan başka amacı yoktu. Bir süre sonra bir Portekiz uçağını kaçırarak Lizbon'a gitti ve sığınmak hakkı istedi. Hiç kimse gitmeye zorlanmadı, hatta ayrılmadan önce herkes gönüllü gittiğini gösteren bir kağıt imzalamak zorundaydı. Bazıları gitmeyi reddettiler ve bu yüzden açık ya da gizli biçimde horlandılar. Ancak hiç kuşkusuz, gidenlerin büyük bir çoğunluğu, siyasal bir dayanışma eylemine katıldığına inanmıştı. Domuzlar Körfezi çıkarmasını püskürten bilinç ve cesaret aynı biçimde egemendi, tıpkı 15 yıl önceki gibi. Bu yüzden Carlota Harekatı profesyonel askerlerin bir eylemi değil gerçek bir halk savaşıdır.

LOJİSTİK BAŞARI:

İnsan ve materyal kaynaklarının dokuz ay süreyle harekete geçirilmesi bir cüret ve yiğitlik destanı oluşturdu. İlyuşin 18 frenleriyle yamalı yaşlı Britannialar kesintisiz ve inanılmaz bir akımı sürdürdüler. Taşıyacakları yük en fazla 185 bin pound olmasına rağmen, bazen 194 bin pounda kadar çıkarak rekorlar kırdılar. Normal zamanlarda uçuşları ayda 72 saatle kısıtlanan pilotlar 200 saati aştılar. Kural olarak hizmetteki üç Britannia'nın bir yolculuk için iki mürettebat takımı vardı; yolun yarısında görev değiştirilirdi. Fakat bir pilot gidiş-dönüş olan elli saatlik bir yolculuğu anımsıyor, hem de 50 saatin 43'ünün havada geçtiği bir yolculuk. «Öyle zamanlar vardırki» dedi, hiç bir yiğitlik iddiasında bulunmadan, «içinde olduğunuz yorgunluk-

tan daha fazla yorgunluk duymanız olanaksızdır.»
Pilotlar ve hostesler yorgunluk ve zaman değişimi yüzünden zaman kavramını yitirdiler. Artık kendilerini vücutlarının gereksinmesine göre ayarlıyorlardı. Acıkınca yemek yiyorlar, uykuları gelince de uyuyorlardı.

Havana - Luanda arası hava trafiği çok ihmal edilmiş bir haldedir. Bugünün jet çağında Britannia'nın 18 - 20.000 feetlik uçuş yüksekliğine ilişkin hava raporlarını sağlamak olanaksızdır. İnişlerinde kendilerini ne gibi koşulların beklediğini bilmeyen Kübalı pilotlar, tamamen yabancı uçuş yolları izliyorlardı. Yakıttan tasarruf sağlamak için yasal olmayan yüksekliklerde uçuyorlardı. Brazzaville'le Luanda arasındaki en tehlikeli bölümde gereğinde zorunlu iniş yapılabilecek tek bir havaalanı yoktu. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi, askerler dolu silahlarla yolculuk ediyorlardı. Yükü hafifletmek için patlayıcılar kaplarından, füzeler ise koruyucu tabakalarından çıkarıldılar.

Birleşik Amerika Britannia'yı en zayıf noktasından vurdu : kısa mesafesi. Washington, Barbados hükümetinin Küba uçaklarının bu ülkeden yakıt almasını yasaklamasını sağladı. Bunun üzerine Kübalılar, Ada'nın en doğusundaki Holguin'den Yeşil Burun Adalarındaki Isla da Sal arasında yeni bir geçit kurdular. Emniyet ağları olmayan trapez yıldızlarına benziyorlardı. Gidiş yolunda uçakların, yalnızca iki saat yetebilecek yedek yakıtları kalıyordu, dönüşte ise ters yönlü rüzgârlar yüzünden depolarda ancak bir saat yetecek yakıt bulunuyordu. Ne varki bu yeni geçit bile bir süre sonra terkedilmek zorunda kalındı, çünkü hiç bir savunması olmayan Yeşil Burun Adaları'nın başı derde sokulmak istenmedi. Ondan sonra, Holgun ve Brazzaville arasındaki yolculuğu direkt gerçekleştirebil-

mek için, uçağın kabinine dört petrol tankı eklendi, tabii bunun sonucunda yolcu sayısını 30 kişi azaltmak gerekti. Diğer bir çözüm yolu olan Guyana'dan yakıt alınması düşüncesi ise uygun bulunmadı. Önce havaalanının kalkış pisti kısaydı, ikinci olarak bu ülkenin petrolünü işleten Texaco şirketi petrol satmayı reddetti. Kübalılar sorunun üstesinden gelmek için Guyana'ya petrol yüklü bir gemi göndermeyi denediler, ancak nedeni bilinmeyen esrarengiz bir kaza sonucu, petrol, su ve toprak karışmasına uğrayıp işe yaramaz hale geldi. Birleşik Amerika Büyükelçisi Georgetown Havaalanının bombalanacağını kişisel olarak bildirinceye dek, Guyana hükümeti tüm bu güçlüklere rağmen dayanışmasını dirençle sürdürdü. Uçaklar servise, normal zamanlarda olanın yarısı kadar giriyorlardı.

Pilotların biri, sayısız kez radarsız uçmak zorunda kaldığını anımsıyor. Fakat hiç kimse aletlerin bozulduğunu hatırlamıyor. İşte bu akıllara durgunluk veren koşullar altında, savaş sırasında Angola'ya 101 uçuş gerçekleştirildi.

Deniz ulaşımı da bundan daha az dramatik değildi. Her biri 4.000 tonluk iki yolcu gemisinin her boş noktası uyku kabinleri haline dönüştürüldü, gece kulübü, bar ve koridorlardaki tuvaletler de geliştirildiler. Bir dizi yolculuk için, gemilerin normal 226 kişilik kapasitesi üç katına fırladı. 80 kişilik mürettebatı olan yük gemileri bile, silahların ve zırhlı araçların yanısıra binden fazla yolcu taşımanın üstesinden geldiler. Sahra mutfakları salonlara yerleştirildi, sudan tasarruf sağlamak için, atılabilir tabaklar ve karton yoğurt kaselerinde yiyilip içildi. Yıkama işlemi safra tanklarında yapılıyordu. Güverteye, kenardan denize boşaltılan 50 kadar tuvalet yapıldı. Altı aylık olağanüstü uygulamanın so-

nuna doğru, eski gemilerin makinaları bozulmaya başladı. Bu geriye dönen ilk askerlerin sabrını taşıran ilk olaydı. El Vietnam Heroico'nun filtrelerinde meydana gelen bir tıkanıklık, dönüşü bir kaç gün geciktirdi. Konvoydaki öteki gemiler onu beklemek zorunda kalınca, bazı yolcular Che Guavera'nın, yürüyüş halindeki bir gerilla gurubunun hızını en yavaş yürüyen adam belirler, sözünü anladılar. Bu dertler yetmiyormuş gibi bir de, Küba gemilerinin çevresinde dolaşan Amerikan destroyerlerinin provakosyonları vardı. Amerikan gemileri tarafından sonuna dek izlendiler. Tepelerinde ise sürekli olarak haince vızıldayan ve fotoğraflar çeken Amerikan uçakları vardı. Çok zor koşullar altında 20 gün süren yolculuk sırasında ortaya bir hastalık sorunu çıkmadı. Altı aylık savaş boyunca yapılan 42 seferde sağlık ekipleri yalnızca iki ameliyat yapmak zorunda kaldılar; biri apandisit diğeri ise bir fıtık ameliyatıydı. Bir kez de bozuk et konservesi yüzünden ishal salgını görüldü. Önlenmesi en zor olan salgın mürettebatın etkilendiği salgındı; her ne olursa olsun Angola'da kalıp çarpışmak istiyorlardı. Bunların içinden genç yedek subay olan birisi haki renkli bir üniforma bulmayı başardı ve karaya çıkan askerlerin arasına karıştı. Kimse farkına varmadı. Savaş sırasında son derece kusursuz bir istihbarat subayı haline geldi.

YENİLGİ TEHLİKESİ :

Çeşitli kanallar aracılığıyle Sovyet yardımının gelmeye başlaması, bunlarla uğraşabilecek nitelikli işçi gereksinmesini doğurdu. Bu personel, o zamana dek görmedikleri yeni ve karmaşık silahlarla karşı karşıya gelen Angolalıları eğiteceklerdi. Kasım ayının sonunda, Küba Kurmay Başkanı'nın bizzat

kendisi Angola'ya gitti. O sıralar yenilgiden kurtulmak için yapılan her şey haklı görünüyordu. Fakat o noktada savaşın kaybedileceği de kaçınılmaz bir gerçekti. Aralık ayının ilk haftasında durum o denli ümitsizdi ki, Cabinda'daki askerlerin sayısında bir kısıtlamaya gidilmesi ve Luanda yakınlarındaki emin bir plajın boşaltılması ciddi olarak düşünülmeye başlandı. Artık hem Kübalı ve hem de Angolalılar için düşünülebilecek en kötü durum, yani çekilme zorunda kalma, iki ülke için de çok kötü bir dönemi açabilirdi. Küba, 17 ve 24 aralık tarihleri arasında yapılacak ilk Parti Kongresi'ne hazırlanıyordu. Kübalı liderler, Angola'da uğranılacak bir askeri yenilginin, ölümcül bir siyasal darbe olacağının bilincindeydiler. MPLA'nın ise, Afrika Birliği Örgütü toplantısına, üye ülkelerin çoğunluğunun desteğini kazanmak için askeri açıdan daha lehte bir duruma gereksinmesi vardı.

Aralık içinde meydana gelen bu gerilemelerin en önemli nedeni, 50 milyon doları aşkın Amerikan askeri yardımıyla satın alınan ateşli silâhlardı. İkinci olarak, Angolalılar Küba'dan yardım istemekte geç kalmışlardı ve yardım elde olmayan nedenlerle çok yavaş geliyordu. Ve son olarak da, Angola'ya ruhsuz sömürgecileri miras bıraktıkları sefalet koşulları ve kültürel gerilik bu ilk kötü sonuçları doğurmuştu. Kübalı savaşçıların Angola'nın silahlanmış halkıyla kaynaşmasına işte bu son durum en büyük engeldi.

Kübalılar da, aynı iklime, sebzelere ve cehennemi sağanaklara alışkındılar. Timsah ve şeker kokusunun ağırlığıyla dolu geceleri de benzerdi.

Bazıları Angolalılara o denli benziyorlardı ki buna ilişkin şirin bir öykü hemen yayıldı. Bir Kübalıyla Angolalı arasında ayırım yapmak için burunlarına dokunmak gerekir, Afrikalıların burnu

taşınırken analarının sırtına sürttüğü için yumuşak bir yapıya sahipti.

Portekizliler belki de tarihteki en açgözlü, cimri, sömürgecilerdi. Çok güzel kasabalar inşa ettiler. Binalarda soğuk havalı pencereler, dükkanlarda neon ışıklı büyük reklamlar vardı. Ancak bunlar yalnızca beyazların yaşaması içindi. Tıpkı bir zamanlar Yankilerin Havana çevresine inşa ettikleri ve tepelerden omuzlarında silahlarıyla gelen köylülerin hayretle seyrettiği yapılar gibi. Uygarlık kırıntısının altında büyük sefalet içinde bir ülke uzanırdı. Yerli halkın yaşam düzeyi dünyanın en kötü ülkeleri arasındaydı. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı yüzde 90'ın üzerindeydi ve kültürel koşullar 20'inci yüzyıldan çok taş devrine yakındı. Dahası da var, iç kısımdaki kentlerde yalnızca erkekler Portekizce konuşurdu ve aynı evde yedi kadınla birden yaşarlardı. Ta eskiden gelen batıl inançlar yalnızca günlük hayatı değil, savaşın yürütülmesini de etkiliyordu. Bir çok Angolalı, beyazlara kurşun işlemiyeceği biçimindeki inançlarını koruyorlardı. Uçaklardan büyülü oldukları için korkuyorlardı ve mezarların ölüler için olduğunu söyleyerek siper çukurları içine girmeyi reddediyorlardı.

Kongo'da ise Che Guevara, savaşçıların, tüfeklere karşı kolyeler, top mermilerine karşı ise bilezikler taktığını, bu arada savaşın tehlikelerinden korunmak üzere de yüzlerini tütsülediklerini görmüştü. Bu çeşit çağdışı olayların halen sürüp gitmesinden son derece etkilenerek de, bunları kendi sınırları içerisinde değiştirmek üzere yaptığı bir atılımda, kabile kültürünün özelliklerine dair geniş bir araştırma yapmış, bu arada «Swahili» dilini de konuşmayı öğrenmişti. Bütün bunların sonucunda da, zihinsel olarak sömürgeleştirmenin insanların ruhlarında mermilerle hakkından gelinemeyecek

kadar tehlikeli ve öldürücü bir kuvvete ve de derin köklere sahip olduğunu anlamıştı.

Bu arada, sağlık şartları da tabii ki, korkunçtu. Sao Pedro da Cota'da, Kübalılar, bütün vücudu kaynar suyla yanmış olan genç bir çocuğa tıbbi müdahale yapabilmek için zor kullanmak zorunda kalmışlardı. Çocuğun ailesi ise kendisini kurtarmak üzere nasıl olsa birşey yapılamaz düşüncesiyle, onu terkedip gitmişlerdi. Kübalı doktorlar, Angola'da o zamana kadar hiç duymadıkları hastalıklarla karşı karşıya gelmişlerdi. Portekizlilerin ülkede bulundukları sırada, 6 milyonluk nüfusa karşılık, çoğunun başkentte toplandığı sadece 90 doktor mevcuttu. Portekizliler ülkeyi terkettikten sonra ise bütün ülkede sadece 30 doktor kaldı. Puerto Amboim'e gelen bir doktor ise, kaynakların yokluğu nedeniyle, beş çocuğun ölümünü hiçbir önlemde bulunamadan seyretmek zorunda kaldı. Bu, çocuk ölüm oranı açısından dünyadaki en düşük oranlara sahip ülkelerden birinde yetişmiş 35 yaşındaki bir doktor için dayanılmaz bir tecrübe idi.

KÜLTÜREL CEPHE :

Portekiz istibdadına karşı yürütülen uzun ve sessiz mücadele yıllarında MPLA, zaferi hazırlayan koşulların yaratılmasında ilkelliğe karşı hatırı sayılır bir yol aldı. Kurtarılmış bölgelerde, nüfusun politik ve kültürel seviyesini yükseltmenin yanısıra, kabile kültürü ve ırkçılıkla mücadele etti, bu arada parasız eğitim ve kamusal sağlık hizmetlerini ilerletti. Böylece, yeni bir toplumun tohumları atılmış oldu. Ancak, bu pek büyük ve takdire değer çabalar, gerilla ihtilafının geniş ölçekli modern bir savaşa dönüşmesiyle birlikte bütün önemini yitirdi. Buna göre, sadece askeri ve politik eğitim görmüş-

leri değil, tüm Angola halkını savaşa çağırmak gereği ortaya çıktı. Bu çok zalim ve çirkin bir savaştı, zira içinde bulunanın, hem çıkar düşkünlerine ve yılanlara, hem de roket ve oklara karşı kendisini koruması gerekiyordu.

Bir Küba kumandanı savaş sırasında bir fil tuzağına düştü. Yüzyıllardan beri Portekizlilere nefret besleyen siyah Afrikalılar, prensip olarak, beyaz Kübalılara karşı misafirperverdiler. Özellikle Cabinda'da Küba keşif kolları, onların varlığını tam-tamı yarıçapı 35 kilometrelik bir alan içinde her yerden duyulabilen ilkel bir davul telgrafı sistemi yoluyla anlıyorlardı. Buna karşılık, 140 mm. lik tüfeklerle, ambulanslara ateş açan Güney Afrikalı beyaz askerler ise savaş alanlarında siyahları akbabaların ihtimamına terkederken, beyaz ölülerini korumak üzere, sis bombaları atmayı adet edinmişlerdi.

Küba'ya kötü haberlerden başka birşey ulaşmadı. 11 Aralık tarihinde, Güney Afrikalı istilacılara karşı Hengo'da yürütülen kuvvetli bir MPLA hücumu sırasında, içerisinde yurt dışında bulunan dört Kübalı kumandan bulunan silahlı bir araba, daha önce istihkam erlerinin birçok mayınla dolu olduğunu ortaya çıkardığı bir yola girme cüretini gösterdi. Onlardan önce, dört aracın aynı yoldan sağ salim geçmiş olmasına rağmen, istihkam erleri bu silahla donatılmış arabaya öyle büyük bir aceleye lüzum yokken, tek avantajı birkaç fazladan dakika sağlamak olan bu kestirme yola girmemelerini öğütlediler. Araba yolda ilerlemeye başlamasından hemen sonra bir mayına çarpmasıyla infilak etti. Özel kuvvet taburunun iki kumandanı ciddi bir şekilde yaralandılar. Angola'daki uluslararası operasyonun baş kumandanı, Batista'ya karşı verilen savaşın kahramanı ve Küba'da çok tanınmış bir kişi

olan Komutan Raul Diaz Argüello, kaza yerinde öldü. Bu, Kübalılar için en acı haberlerden biri olmasına rağmen, kötü şansları nedeniyle sonuncusu da olmadı. Bunun hemen ertesinde, belki de bütün savaşın ilerlemesini en yüksek oranda engelleyen «Catofe» hastalığı ortaya çıktı. Bunun sonucunda şu oldu: Nhia nehri üzerindeki bir köprüyü onarmakla görevlendirilen bir Güney Afrika askerî kolu, görevlerini beklenmeyen bir süratle bitirerek, nehri geçti ve puslu bir sabah, hiçbirşeyden haberi olmayan Kübalıları, geri çekilme hareketi sırasında yakaladı. Bu olayın analizi, kazanın Kübalıların bir hatası sonucu olduğunu göstermektedir. İkinci Dünya Savaşında büyük tecrübeye sahip olan bir Avrupalı asker, sonraları, takdir edilen kıymetin çok ciddi olduğuna hükmederek, yüksek seviyedeki bir Kübalı lidere şöyle dedi: «Sizin bir savaş gafının ne olduğu hakkında hiçbir fikriniz yok.» Ama Kübalılar için bundan daha kötüsü Parti Kongresine beş gün kalmasıydı.

Fidel Castro, savaşın dakikası dakikasına bütün gelişiminden haberdar olmaya devam etti. Daha önceden Kabana tiyatrosundaki savaşçı birliklerinin yerini bildirdikten sonra, Angola'ya hareket edecek her gemiyi kendisinin yolcu etmesinin yanısıra, yine kendisi özel kuvvet kıtalarının kumandanlarını ilk uçuşlarında kendi Sovyet cipi ile, uçaklarının basamaklarına kadar yolcu etti. Bütün bu münasebetlerin herbirinde, Castro'nun, kendisinin göremediği bir savaşa giden bu kişilere karşı içindeki gıpta hissini bastırmaya çalıştığı muhtemeldi. O zamana kadar, ne Angola haritası üzerinde tanımakta güçlük çekeceği bir nokta ne de, kalpten bilmediği bir varlık vardı. Savaştaki zihin meşguliyeti öyle yoğun ve titizdi ki, Angola'ya ilişkin her istatistiği, Küba'ya aitmiş gibi aktarabiliyordu. Aynı

şekilde, Angola'nın şehirlerinden, geleneklerinden ve insanlarından, sanki kendisi orada yaşamışcasına bahsediyordu.

Savaşın ilk başlarında, durum çok sıkışık ve acil iken, Fidel Castro, Genel Kurmay'daki odasında, 14 saat hiç durmadan ve bazen aç ve susuz, sanki kendisini tarlada imiş gibi hissederek dururdu. Savaşların evrelerini, odasındaki duvar büyüklüğündeki haritadan dakikası dakikasına iğnelerle işaretleyerek takip eder, savaş sahasındaki MPLA kumandasıyla, kendi bulunduğu yerle altı saatlik bir zaman farkı olmasına rağmen devamlı temas halinde bulunurdu. Bu belirsiz günlerde, kendisinin bazı davranışları nihai zafer konusunda kesinlik gösterdi. Bir MPLA savaş birimi, silahlı Güney Afrika birliğinin ilerlemesini yavaşlatmak üzere bir köprüyü uçurma zorunda kaldığında bile Cestro'nun ona mesajı şöyle oldu: «Bundan sonra başka köprüler uçurmayın, sonradan onları takip edemeyeceksiniz.» Haklıydı. Birkaç hafta sonra, kaçan istilacıları yakalamak üzere Kübalı ve Angolalı tugaylar 20 gün içerisinde 13 köprüyü büyük güçlüklerle tekrardan onarmak zorunda kalmışlardı.

Parti kongresinin 21 Aralıktaki kapanış oturumunda, Küba ilk kez, Angola da savaş birliklerinin olduğunu resmi olarak ilan etti. Savaşın sonucu hâlâ belli olmamasına rağmen, Castro son konuşmasında Kabinda'nın istilasının 72 saat içerisinde akamete uğratılmış olduğunu, Kuzey cephesinde, 10 Kasımda Luanda'dan 25 km uzakta bulunan Holden Roberto'nun birliklerinin 100 kilometreden fazla geri çekilmek zorunda bırakıldığını; ve 20 günden az bir zamanda 700 km den fazla ilerlemiş olan Güney Afrika zırhlı birliklerinin Luanda'dan 200 km den fazla uzaklıkta kontrol altına alınmış olduğunu ve ar-

tık ilerleyemediğini açıkladı. Müthiş rapor iyimserliğe yol açıyordu ama zafer hâlâ daha uzaktı.

DALGA TERSİNE DÖNÜYOR :

OAU (Afrika Birliği Örgütü) konferansının Adis Ababa'da başladığı 12 Ocak'a kadar Angolaların şansı arttı. Bir kaç gün önce Viktor Schueg Colas - devrimden önce otomobil tamircisi olan büyük ve nazik komutan - komutasındaki birlikler, Holden Roberto'yu geçici başkent yaptığı Carmona'dan sürdüler, ve kasabayı ele geçirdiler. Ve bir kaç saat sonrada hemen yanındaki Negage askeri üssünü ele geçirdiler. Bu ana kadar olan Küba yardımı öylesine yoğunlaşmıştı ki, Ocağın başında 13 gemi Luanda'ya doğru yola çıkmıştı. Genelleştirilen MPLA saldırısının durdurulamıyacağı anlaşılmış ve kesinlikle durumu lehte bir hale sokmuştu. Gerçekten güney cephesinde öylesine bir güce sahiptik ki, MPLA tarafından Nisan ayı için planlanmış olan saldırı, Ocağın ortalarında hayata geçiriliyordu.

Güney Afrika'nın Canberra uçakları, Zaire'nin Mirageleri, fiatları varken, Angola'nın hiç hava kuvveti yoktu, çünkü Portekiz kuvvetleri çekilirken üsleri imha etmişlerdi. Ancak Küba pilotlarının hizmete soktukları bir kaç eski püskü DC-3 lerden yararlanabilirlerdi. Bazen bunların uyduruk lambalarla hafifçe aydınlatılmış karayollarında geceleri yasaklarla yüklü olarak inmeleri gerekirdi; Hedeflerine, tekerleklerine şekerkamışı ve orman çiçekleri takılmış olarak varırlardı. Bir noktada, Angola'ya, Küba pilotları eşliğindeki, Mig - 17 filoları temin edildi. Ama bunlar yüksek askeri komuta tarafından, sadece Luanda'nın savunmasında kullanılmak üzere yedekte tutuluyorlardı.

Mart başlarında, son - siper operasyonuyla, umutsuz bir halde CIA tarafından toplanmış olan İngiliz ve Yankee paralı askerlerinin sökülüp atılmasıyla Kuzey cephesi rahat kaldı. O zaman tüm genel kurmayıyla birlikte bütün birlikler güney cephesinde toplanıldı. Benguela demiryolu çoktan kurtarılmış ve UNITA öylesine düzensiz bir biçimde çökmekteydi ki Giago Coutinho'da, Jonas Savimbi'nin bir saatten az bir zaman önce içinde olduğu evi bir MPLA roketi imha etti.

Mart ortalarından itibaren en yüksek yetkililerden geldiğine kuşku olmayan bir emirle Güney Afrika birlikleri apar topar ricata giriştiler. MPLA'nın çekilen kuvvetleri işgal edilmiş olan Namibia üzerinden izleyerek, savaşı Güney Afrika'nın kendi alanına aktaracağından korkuyorlardı. Bu hareket haliyle bütün siyah Afrikanın ve ırk ayırımına karşı çıkan Birleşmiş Milletler ülkelerinin büyük bir çoğunluğunun desteğini alacaktı. **Kitle halinde** güney cephesine aktarıldıklarında Kübalı savaşçıların amacın bu olduğu konusunda hiç kuşkuları yoktu. Ama 27 Martta kaçan Güney Afrikalılar sınırı aşıp Namibia'ya sığındıklarında, MPLA yalnızca bir tek emir aldı; terkedilmiş barajları işgal etmek ve her milliyetten işçilerin rahat yaşamını temin etmek. 1 Nisan sabahı saat 9.15'te, Kübalı Leopolde Cintras Frias komutasındaki MPLA öncü muhafızları Raucana'daki baraja ulaştılar. Burası sınırı belli eden tavuk kümesi benzeri çitlerden bir taş atımı uzaklıktadır. Bir saat onbeş dakika sonra, Güney Afrikanın Namibia yöneticisi General Ewefpa, MPLA ile görüşme açmak üzere iki subayıyla birlikte sınırdan geçiş için izin istedi. Komutan Cintras Frias, onları iki ülkeyi ayıran 10 metrelik insansız bölgede dikilen tahta bir kulübede kabul etti ve delegeler tercümanlarıyla birlikte tartışmak üzere geniş bir ye-

mek masasının etrafına oturdular. Çıplak kafalı kırklık bir şişko olan General Ewefp keskin ve tutarlı olduğu izlenemini vermeye çalışırken, hiçbir kayıt koymaksızın MPLA'nın bütün şartlarını kabul etti. Anlaşma üzerine iki saat harcandı ama, General Ewefp Namibia tarafından herkes için şahane bir öğlen yemeği getirmiş olduğundan toplantı devam etti. Yemek yerken; tostla bira ikram ederek düşmanlarına, sağ elinin küçük parmağını bir trafik kazasında nasıl kaybetmiş olduğunu anlattı.

Mayısın sonunda, Henri Kissinger İsveç başbakanı Olaf Palme'yi Stockholm de ziyaret etti; ayrılmadan önce, Küba birliklerini Angola'dan çekiliyor olmasından duyduğu sevinci dünya basınına açıkladı. Haber, Castro'nun Palme'ye gönderdiği kişisel bir mektuptan çıkmıştı; ya da öyle söylenilmişti. Kissinger'in sevinci anlaşılabilir bir şeydi. Çünkü Küba birliklerinin ayrılması, onu seçimler nedeniyle kamu oyu önünde taşıması gereken yüklerden birinden kurtaracaktı. Aslında Castro bu konuyla ilgili olarak Palme'ye hiçbir mektup göndermemişti. Yine de, eksikliğine rağmen, esasında haber doğruydu. Birlik çekme programı, zaferin çoktan garantilenmesiyle, Fidel Castro ile Agostinho Neto'nun 14 Mart görüşmesinde aralarında kararlaştırılmıştı. Angola'nın gelecekteki iç güvenliğini ve dışarıdan yardım olmaksızın ulusal bağımsızlığı garanti edebilecek güçlü, modern bir ordunun örgütlenmesine yetecek sayıda adamı geride bırakarak, Kübalıların tedrici olarak çekilmesini kararlaştırmışlardı.

Kissinger Stockholm'deki sahte açıklamasını yaptığında 3.000 den fazla savaşçı çoktan Küba'ya dönmüş ve bir çoğu da yoldaydı. Ayrılışın detaylarını gizli tutmanın güvenlik açısından belli nedenleri vardı. Dışarıya gönderilmiş ilk kadın ve ülkeye ge-

ri dönen ilk askerlerden biri olan Esther Lilia Diaz Rodriguez, Kübalıların herşeyi bulup çıkarmadaki maharetleri konusunda yeni bir kanıt daha sağladı.

Esther, dönüşünden ailesi haberdar edilmeden önce Havana Deniz Hastanesinde zorunlu bir tıbbi kontrole tabi tutuldu. Kırksekiz saat sonra izin verildi ve caddenin köşesinden eve gitmek üzere bir taksiye atladı. Şöföre hemen hemen hiç bir şey söylememesine rağmen şöför, Angola'da bulunduğundan dolayı taksi ücretini reddetti. «Nasıl bildin» diye şaşkın şaşkın sordu Esther. «Seni Deniz Hastanesinin terasında çoktan gördüm. Orada, yalnız Angola'dan dönenler bulunur» diye yanıtladı şöför.

Havana'ya hemen hemen bu zamanda gittim. Daha havaalanındayken, geçen yıl yaptığım ziyaretten bu yana Küba yaşamında çok derin bir şeyler vuku bulmuş olduğu havasını hissettim. Değişiklik tanımlanamazdı ama, eşyanın, hayvanların ve denizin halinde olduğu kadar insanların havasında da bu oldukça açıktı: Küba yaşamının ta kalbine ulaşıyordu. Erkekler için kısa kollu hafif elbise modası ortaya çıkmıştı. Portekizce kelimeler en yeni argoda yerlerini bulmuşlar; eski Afrika etkileri halk şarkılarında yeniden ortaya çıkmıştı. Dükkan kuyruklarında, otobüslerde, Angola eyleminin ateşli savunucularıyla, onun tam önemini ancak yeni yeni kavramaya başlayanlar arasında, her zamankinden daha canlı tartışmalar cereyan ediyordu. Bununla birlikte, en ilginç ve etkileyici olay, sadece kendi görevini yapmış olanların doğallığı ve tevazusuyla davranmalarına rağmen, yurda dönen bir çok askerin, dünya tarihini değiştirmeye olan katkılarının bilinçliliğiydi. Bir açıdan, belki de kendileri bile Kübalıların büyük ihtiraslar duyma konusundaki eksikliklerinin yaşanan olayla karşılandığının farkında değildiler. Muhtemeldirki bu daha az asaletli

ama insanca bir şeydi. 1970'te on milyon şekerkamışı başarısızlığa uğradığında, Fidel Castro halkından yenilgiyi zafere dönüştürmesini istedi. Aslında, Kübalılar çok uzun bir zamandan beri kararlı bir siyasi bilinç ve yenilmez bir moral sağlamlığı ile tamda bunu yapmaktaydılar. Onbeş yıl önceki Domuzlar Körfezi'ndeki zaferden beri, Che Guevera'nın Bolivya da ve Başkan Salvador Allende'nin Şili kıyımı sırasında katledilmelerini diş gıcırtadarak yutmaları gerekmişti; Latin Amerika'daki gerilla mücadelesinin tasfiye edilmesinin amborgonun sonsuz gecelerinin ve kendilerini felaketin eşiğine getirmiş olan geçmişin sayısız hatalarının getirmiş olduğu gizli ve amansız acılara dayanmışlardı. Bütün bu deneyler devrimin geri dönülmez ama yavaşdan ve yakıcı başarlarına yandan bir saldırı olurken, Kübalılarda haketmedikleri cezalara çarptırıldıkları duygusunu uyandırmış olmalıydı. Nihayet Angola son derece ihtiyaç duydukları büyük zaferin getirdiği tatmini sağladı.

Gabriel Garcia Marquez
New Left Review 101 - 102